

دانشگاه بین‌المللی امام خمینی

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

کارگاه آموزشی

اخلاق حرفه ای در پژوهش های دانشگاهی

مدرس:

سید هادی مرجانی
دانشیار جامعه شناسی
موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی

دانشگاه بین المللی قزوین

2 آبان 1403

برنامه اجرایی کارگاه

- افتتاحیه (سخنرانی و معارفه شرکت کنندگان)
- طرح مساله: گزارش نتایج تحقیقات قبلی - مروری بر وضعیت موجود اخلاق حرفه ای در دانشگاه های ایران؛
- مبانی نظری
- هنجارهای دانشگاهی و حرفه ای در اندیشه صاحب نظران؛
- آشنایی با مولفه ها و هنجارها و ضدهنجارهای دانشگاهی در حوزه پژوهش؛
- بحث کارگاهی (1): گفتگو و بررسی منشور اخلاق پژوهش؛
- بحث کارگاهی (2): گفتگو و آشنایی با مولفه های بومی هنجارها و ضدهنجارهای دانشگاهی؛
- بحث کارگاهی (3): بررسی وضعیت دانشگاه در خصوص اخلاق حرفه ای؛
- پیشنهاداتی برای دانشگاه و راهکارهایی برای نهادینه کردن منش اخلاقی در دانشجویان
- جمع بندی کارگاه
- تکمیل فرم های ارزیابی کارگاه

منابع پشتیبان

8 موج مطالعاتی در زمینه اخلاق در پژوهش های دانشگاهی در دانشگاه های داخل و خارج از کشور

- ۱) بررسی تبعیت از هنجارها و ضدهنجرهای دانشگاهی در بین محققان جوان و پیش کسوت دانشگاه ها و موسسات پژوهشی کشور کرواسی (۸۴۰ پاسخگو) یافته های پریک (۲۰۰۵)
- ۲) دیدگاه ۳۰ تن از صاحب نظران آموزش عالی ایران در زمینه شمولیت هنجارها و ضدهنجرهای دانشگاهی در دانشگاه های ایران (مرجائی ۱۳۸۸)
- ۳) مطالعه دیدگاه ۲۶۰ نفر از دانشجویان دکتری دانشگاه تهران (مرجائی ۱۳۹۰)
- ۴) مطالعه ۲۰۰ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ایرانی شاغل به تحصیل در دانشگاه پونای هند (مرجائی و گانش ۱۳۸۹)
- ۵) مطالعه ۲۰۰ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی هندی و خارجی (غیر ایرانی) شاغل به تحصیل در دانشگاه پونای هند (مرجائی ۱۳۹۰)
- ۶) مطالعه ملی بررسی وضعیت اخلاق علم در دانشگاه های دولتی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری شامل بررسی دیدگاه ۲۳۷۳ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی ۱۰ دانشگاه تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری (مرجائی ۱۳۹۱)
- ۷) مطالعه ملی بررسی میزان رعایت اخلاق علم و اخلاق حرفه ای در محیط های دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاهها شامل مطالعه دیدگاه ۸۰۰ نفر از اعضای هیئت علمی ۱۱ دانشگاه تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری (مرجائی ۱۳۹۵)
- ۸) پایش اخلاق حرفه ای در دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان و توسعه داشبورد تحلیلی- مدیریتی (مرجائی ۱۴۰۳)

تعریف مفاهیم کلیدی اخلاق حرفه‌ای

- اخلاق حرفه‌ای شامل اصول و استانداردهایی است که باید در تمامی مراحل پژوهش‌ها رعایت شود.
- رعایت این اصول برای ارتقاء کیفیت پژوهش‌ها، جلوگیری از تخلفات و تقلب‌های علمی و حفظ صداقت علمی ضروری است.
- تعریف اخلاق حرفه‌ای: اصول و مقرراتی که پژوهشگران باید رعایت کنند.
- اهمیت اخلاق پژوهشی: ایجاد اعتماد در بین پژوهشگران و جامعه علمی.

طرح مساله:

مروری بر وضعیت موجود اخلاق حرفه ای
در دانشگاه های ایران؛

مقدمه ای بر بحث اخلاق در پژوهش

- (1) پیچیدگی موضوع اخلاق
- (2) حساسیت های مربوط به آموزش اخلاق، صعوبت یاددهی و یادگیری و ارزیابی
- (3) تفاوت آموزش اخلاق و درونی شدن اخلاق
- (4) اخلاق حرفه ای به مثابه سبک زندگی یا دستورالعمل
- (5) اخلاق حرفه ای به مثابه روش تضمین کیفیت در پژوهش های دانشگاهی
- (6) تنیدگی حرفه علمی، اخلاق دانشگاهی، موقعیت و میدان دانشگاهی
- (7) شکل گیری هویت دانشگاهی
- (8) گروه مرجع
- (9) تعامل دانشگاه و جامعه و تاثیر متقابل
- (10) قصد و نیت اصلی کنشگران دانشگاهی، داد و ستد علم یا مدرک
- (11) سرمایه اجتماعی فعال، تعامل و اعتماد متقابل کنشگران حوزه علم و همکاری های گروهی
- (12) قدرت دانشگاهیان و اثربخشی درونی و بیرونی دانشگاه
- (13) پیوندها و همبستگی اجتماعی
- (14) برنامه های دانشگاه و گروه آموزشی
- (15) خوداندیشی حرفه ای نظام دانشگاهی

وضعیت تبعیت از هنجارهای دانشگاهی

برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان از هنجارهای دانشگاهی

- نتیجه بررسی انجام شده از ۸۰۰ عضو هیات علمی دانشگاه ها در ۱۱ دانشگاه تحت پوشش وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری (مرجائی ۱۳۹۵) حاکی از آن است که ۲۱.۳ درصد اعضای هیات علمی رعایت اخلاق علمی دانشجویان را در حد زیاد و خیلی زیاد و ۵۳ درصد این وضعیت را در حد متوسط ارزیابی نموده اند.
- حدود ۲۶ درصد اعضای هیات علمی رعایت اخلاق علمی دانشجویان را در حد کم و خیلی کم ارزیابی نموده اند.
- یافته ها نشانگر این است که اعضای هیات علمی مورد مطالعه در سطح نمونه کشوری برداشتشان این است که محیط آموزشی آنها در هشت موضوع اخلاقی زیر بالاترین وضعیت تبعیت را دارد:

1. پرهیز از هرگونه اجبار و فشار به شرکت پاسخگویان در فرایند تحقیق

1. توجه به پوشیده ماندن هویت پاسخگویان یا بیماران در جریان آزمایش و تحقیق

1. صیانت از حرمت و صحت روحی و جسمی آزمودنی ها و بیماران در جریان آزمایش

1. تشویق دانشجویان با استعداد

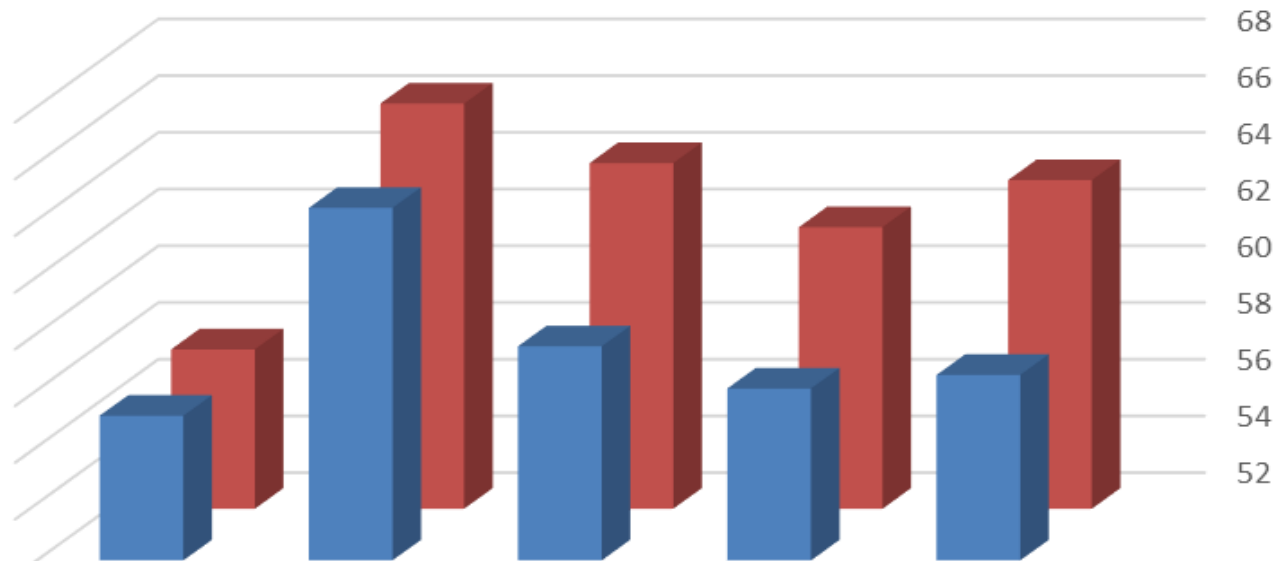
1. بیان روشن و دقیق مفاهیم

1. مهارت آموزی علمی و ارزیابی منصفانه دانشجویان

1. مسئولیت پذیری در قبال یافته های پژوهشی خود

1. برخورداری از ظرفیت کافی در استفاده از کلیه اطلاعات و یافته های مربوط

مقایسه برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارهای دانشگاهی (به تفکیک گویه های 34 گانه)

■ میانگین تبعیت دانشجویان از هنجارها

■ میانگین تبعیت محیط آموزشی از هنجارها

سخاوت و
خیراندیشی
علمی

رعایت اخلاق
علمی

مسئولیت پذیری
علمی

کمال گرایی
علمی

رعایت قواعد
کنش علمی

57.1

57.62

64.43

66.29

59.55

64.19

58.06

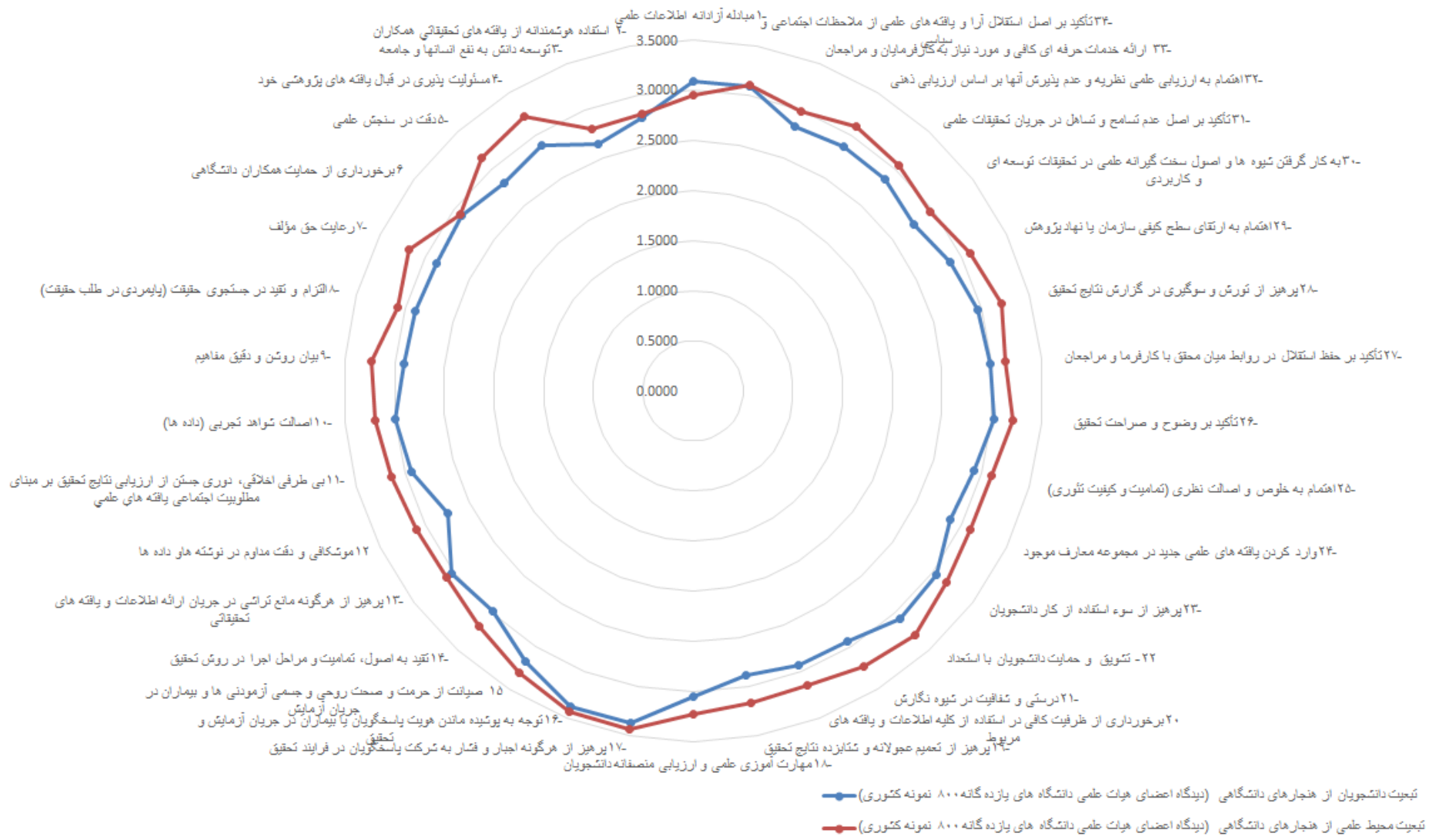
61.93

58.54

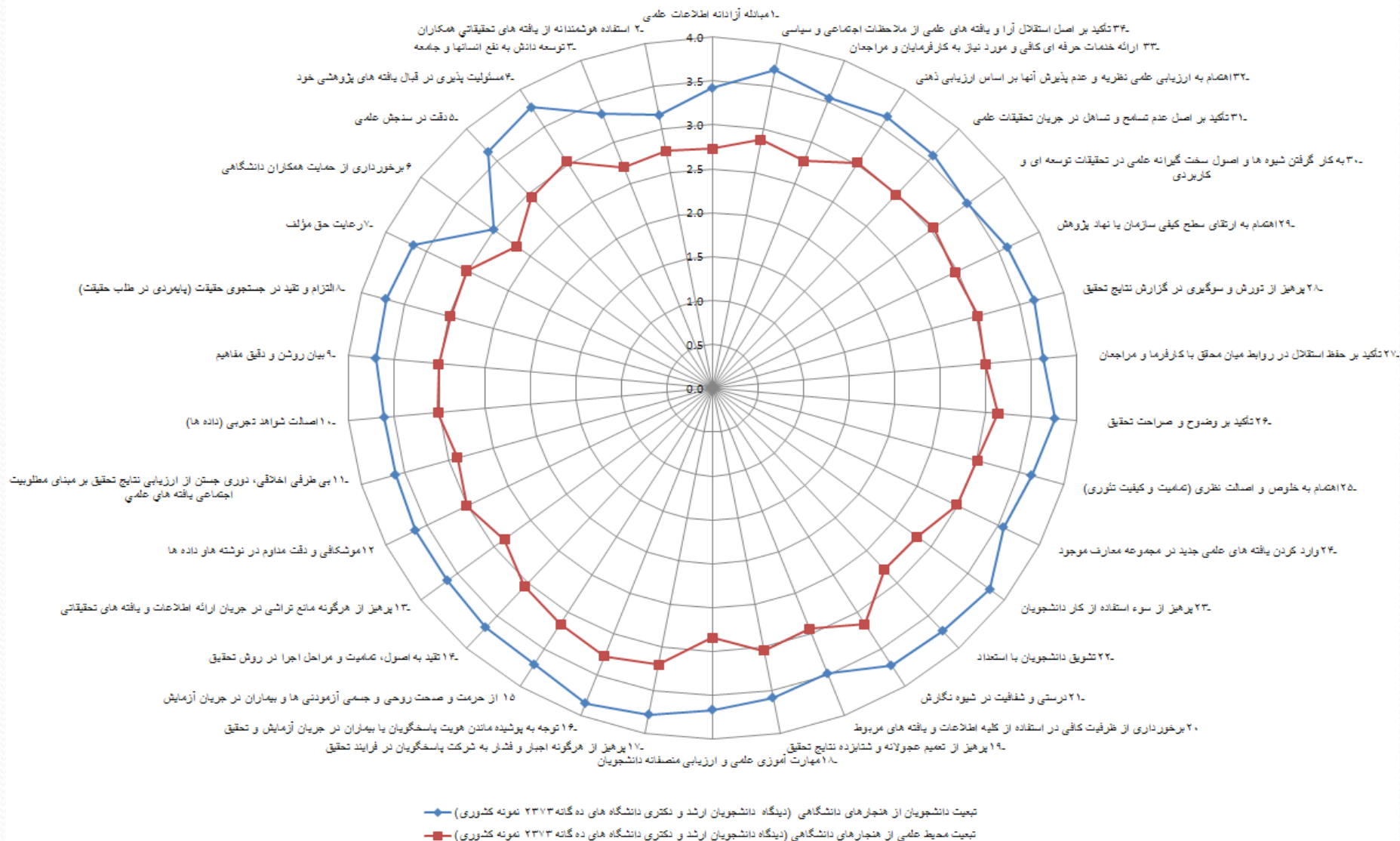
63.59

68
66
64
62
60
58
56
54
52

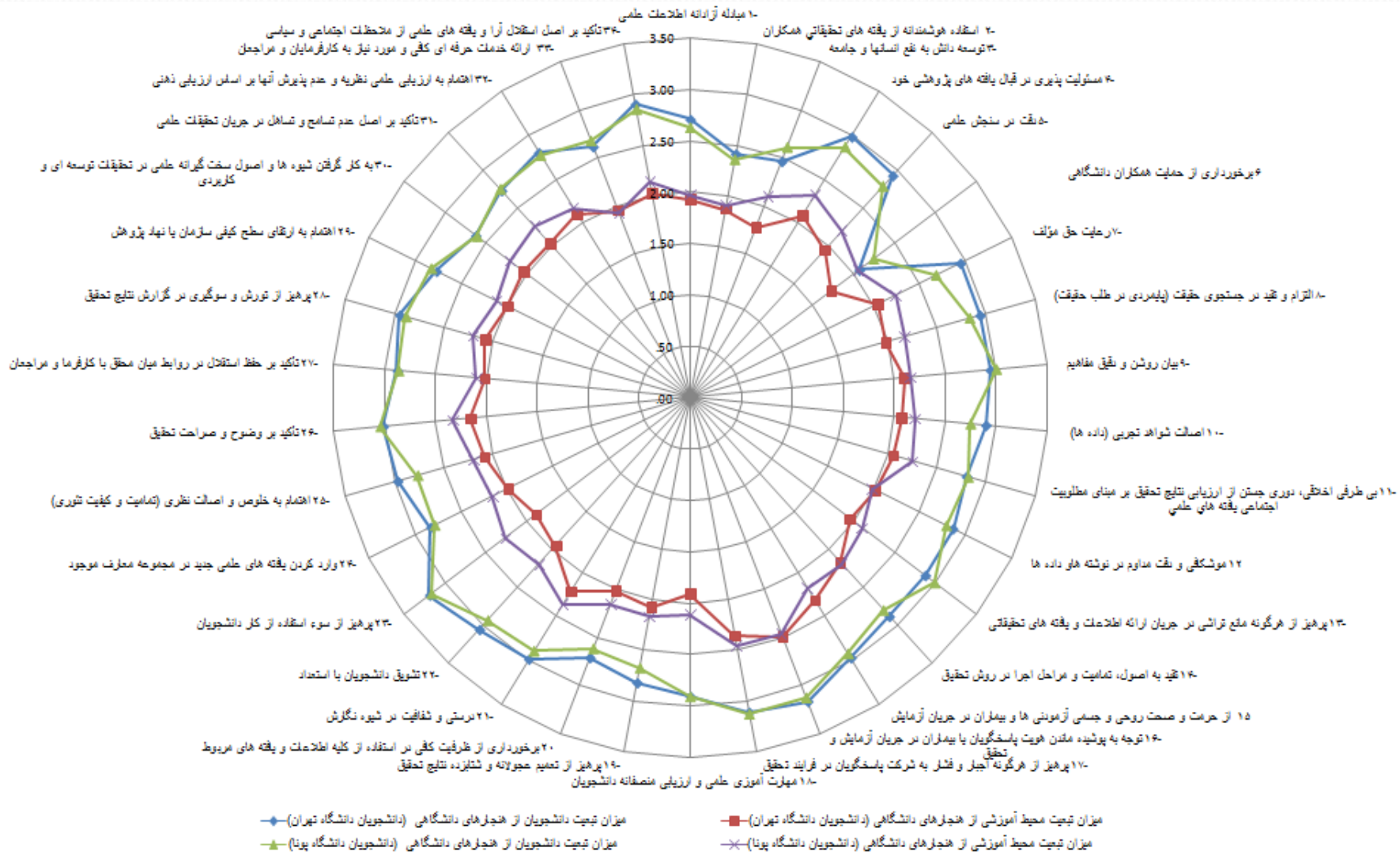
مقایسه برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارهای دانشگاهی (به تفکیک گویه های ۳۴ گانه)

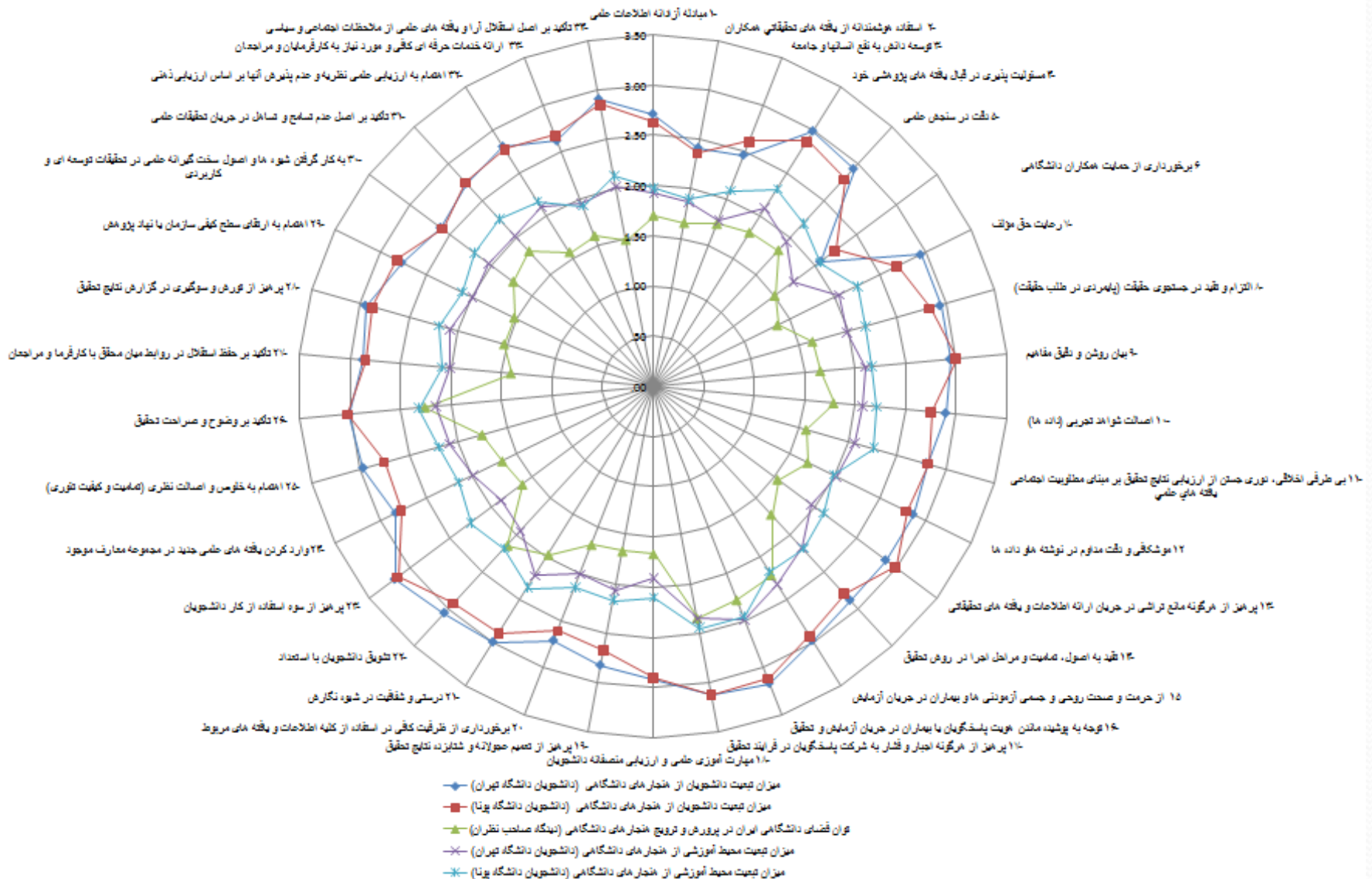
مقایسه تطبیقی دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه های ده گانه (نمونه کشوری) در ارتباط با تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارهای دانشگاهی (مرجائی ۱۳۹۱)

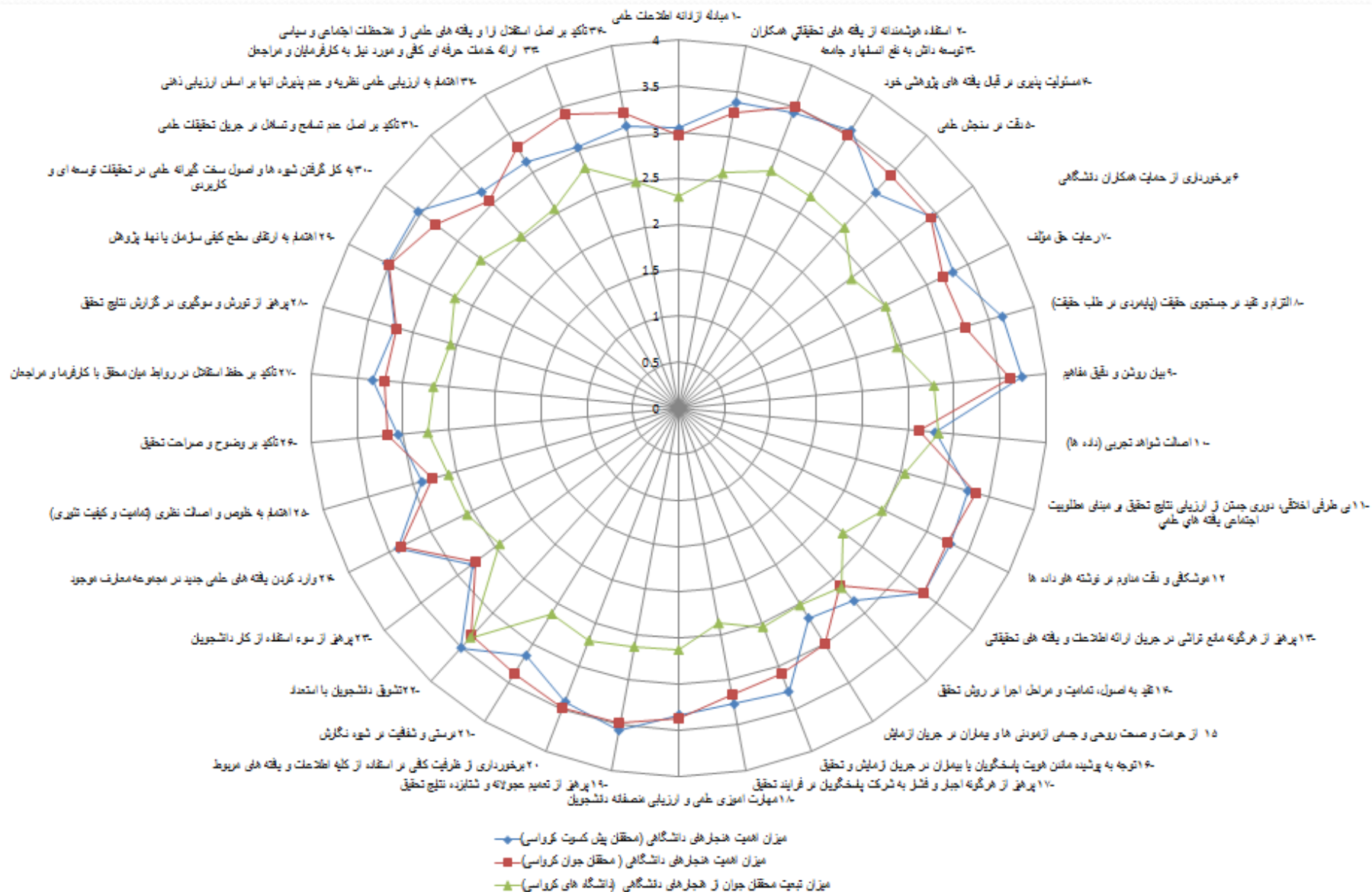
بررسی تطبیقی تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارهای دانشگاهی (مقایسه ایران و هند - مرجائی ۱۳۹۰)

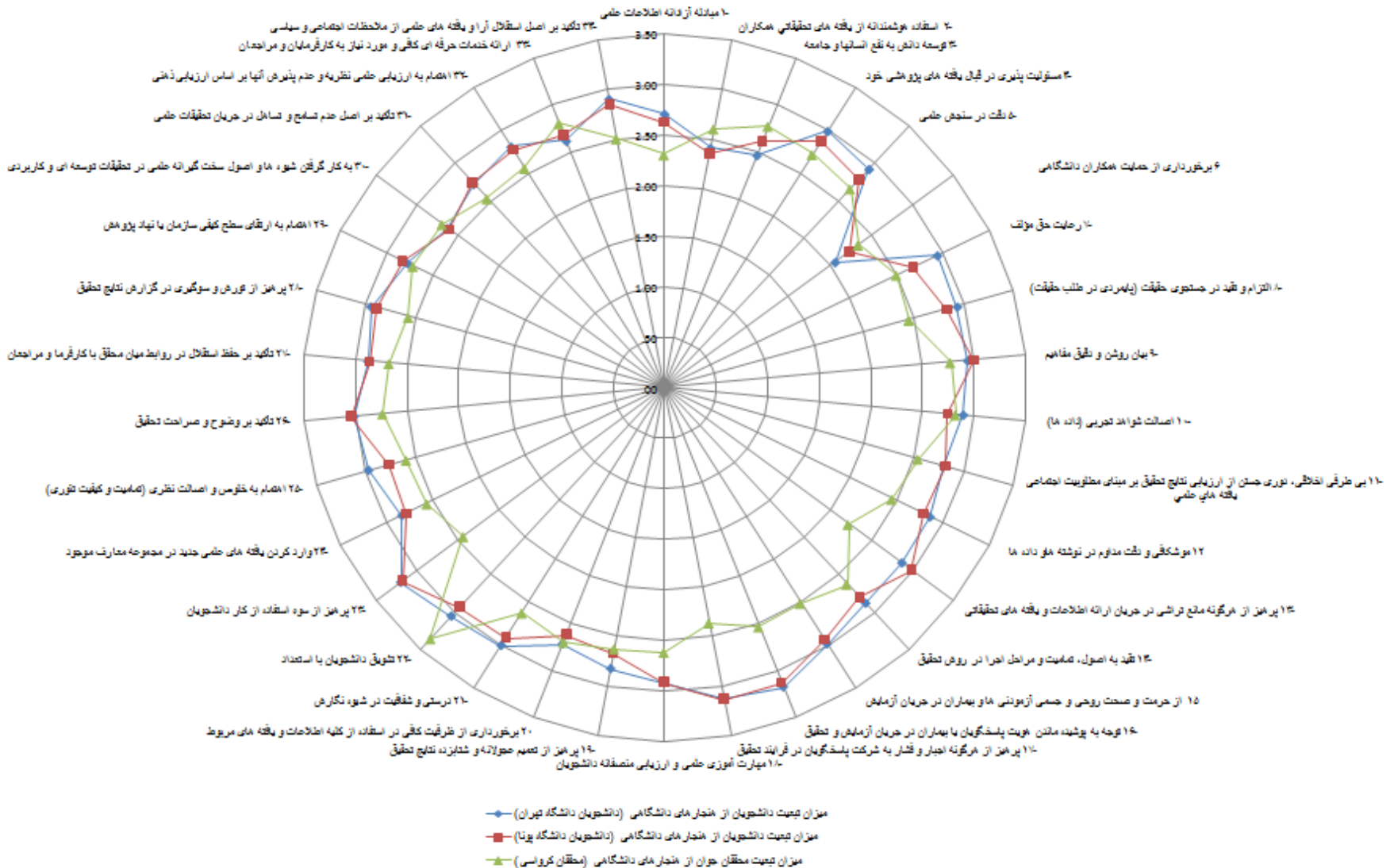
بررسی تطبیقی تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارهای دانشگاهی (مقایسه ایران و هند و صاحب نظران آموزش عالی ایران مرجائی ۱۳۸۸ و ۱۳۹۰)

بررسی تطبیقی میزان اهمیت هنجارهای دانشگاهی ۳۴ گانه و تبعیت از هنجارها (مقایسه دیدگاه محققان جوان و پیشکسوت دانشگاه های کرواسی) (پرپک ۲۰۰۵)

بررسی تطبیقی تبعیت دانشجویان از هنجارهای دانشگاهی ۳۴گانه (مقایسه دیدگاه دانشجویان ایرانی دانشگاه تهران و دانشگاه پونا و محققان جوان دانشگاه های کرواسی) (مرجائی ۱۳۹۰)

مقایسه تطبیقی دیدگاه اعضای هیات علمی و دانشجویان دانشگاه با تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارهای دانشگاهی - مرجائی ۱۳۹۵ و ۱۳۹۱ و ۱۳۸۸

بررسی تبعیت از ضدهنجارهای دانشگاهی

برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان (دپارتمان) از ضدهنجارهای دانشگاهی (به تفکیک گویه های ۲۵ گانه)

1. در خصوص تبعیت و گرایش دانشجویان به ضدهنجارهای دانشگاهی نتایج تحقیق حاکی از آن است که اعضای هیات علمی تبعیت دانشجویان از ضدهنجارهای دانشگاهی را در حد پایین ارزیابی نموده اند.
2. بطوریکه ۱۲.۶ درصد اعضای هیات علمی تبعیت از ضد هنجارهای دانشگاهی توسط دانشجویان را در حد زیاد و خیلی زیاد و ۴۷.۳ درصد در حد متوسط و حدود ۴۲ درصد اعضای هیات علمی تبعیت از ضدهنجارها را در حد کم و خیلی کم ارزیابی نموده اند.
3. یافته ها نشانگر این است که اعضای هیات علمی مورد مطالعه، گرایش دانشجویان به هشت ضدهنجار را بیش از سایر نشانگرهای سوء اخلاق دانشگاهی به شرح زیر گزارش نموده اند:

1. بهره گیری از اطلاعات پیشین بدون نقادی

1. دزدی ادبی (سرقت علمی)

1. رعایت نکردن استانداردهای حرفه ای و علمی در انتخاب همکاران

1. عدم کفایت مبانی نظری در پژوهش های تجربی

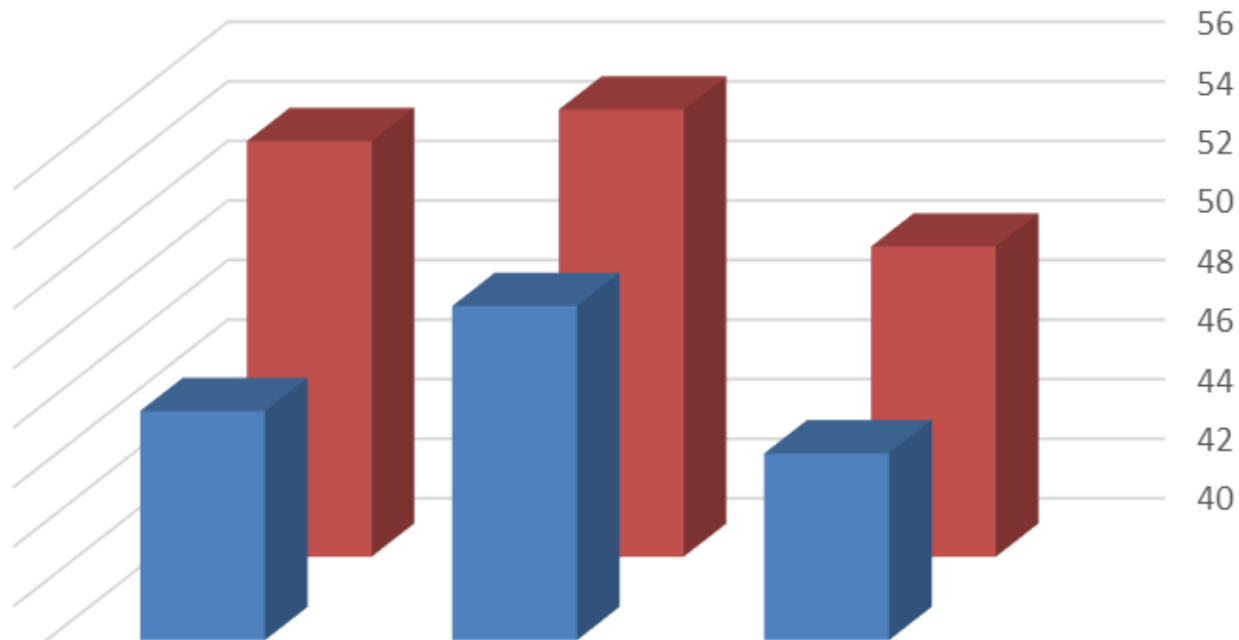
1. غفلت از کاربرست معیارهای علمی در تحقیقات کاربردی و توسعه ای تجربی

1. تکیه بر اصل منفعت اجتماعی در داوری ها و انتخاب ها

1. بی طرفی مداوم اخلاقی - دوری گزینی کامل از هرگونه مسئولیت پذیری اجتماعی

1. دستکاری و خوش آیند سازی داده ها یا نتایج

مقایسه برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از ضدهنجارهای دانشگاهی (به تفکیک گویه های ۲۵ گانه)

بی مسئولیتی در علم و آموختن

عدم رعایت اصول علمی

عدول از قواعد کنش و اخلاق علمی

■ میانگین تبعیت دانشجویان از ضدهنجارها

■ میانگین تبعیت دانشجویان از ضدهنجارها

47.69

53.95

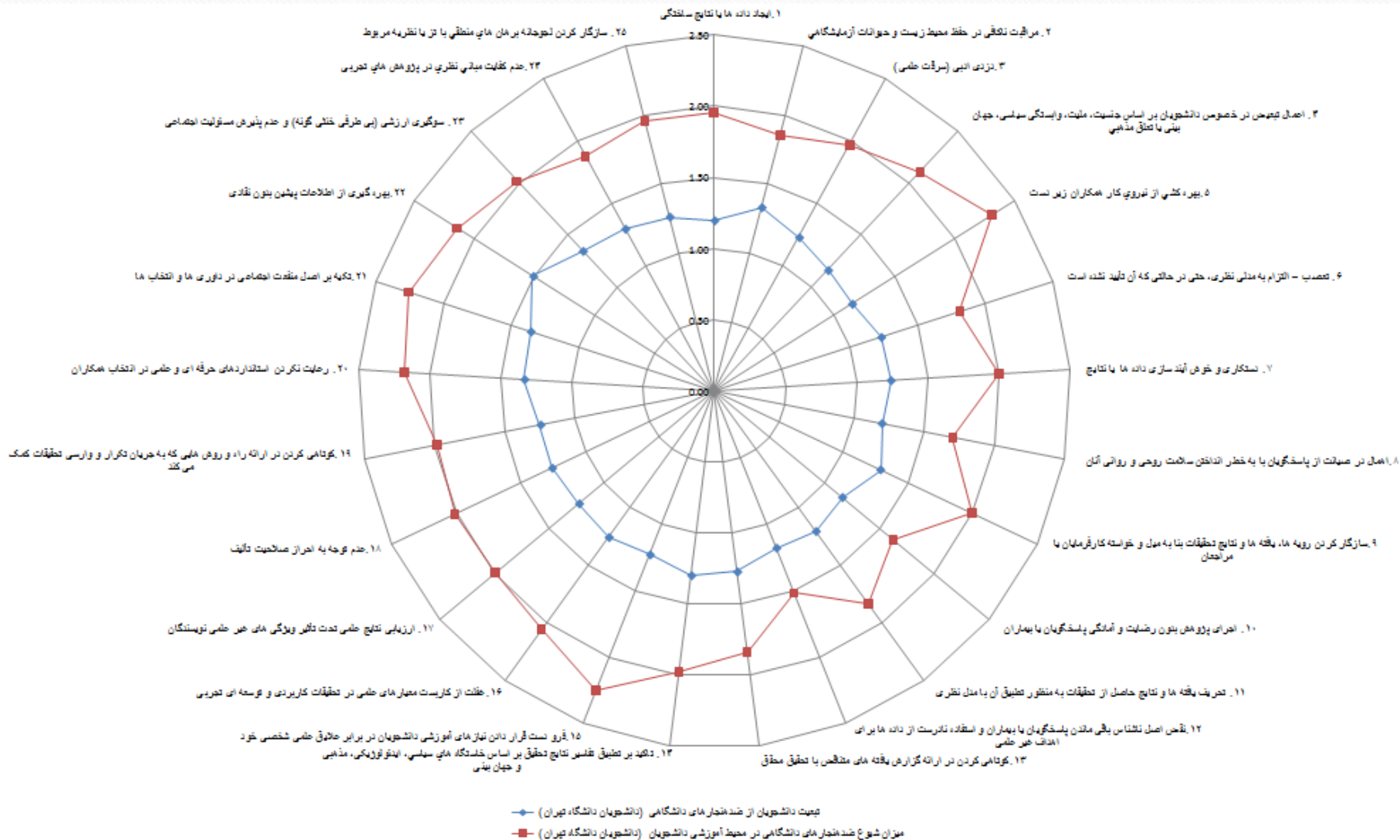
51.22

55.01

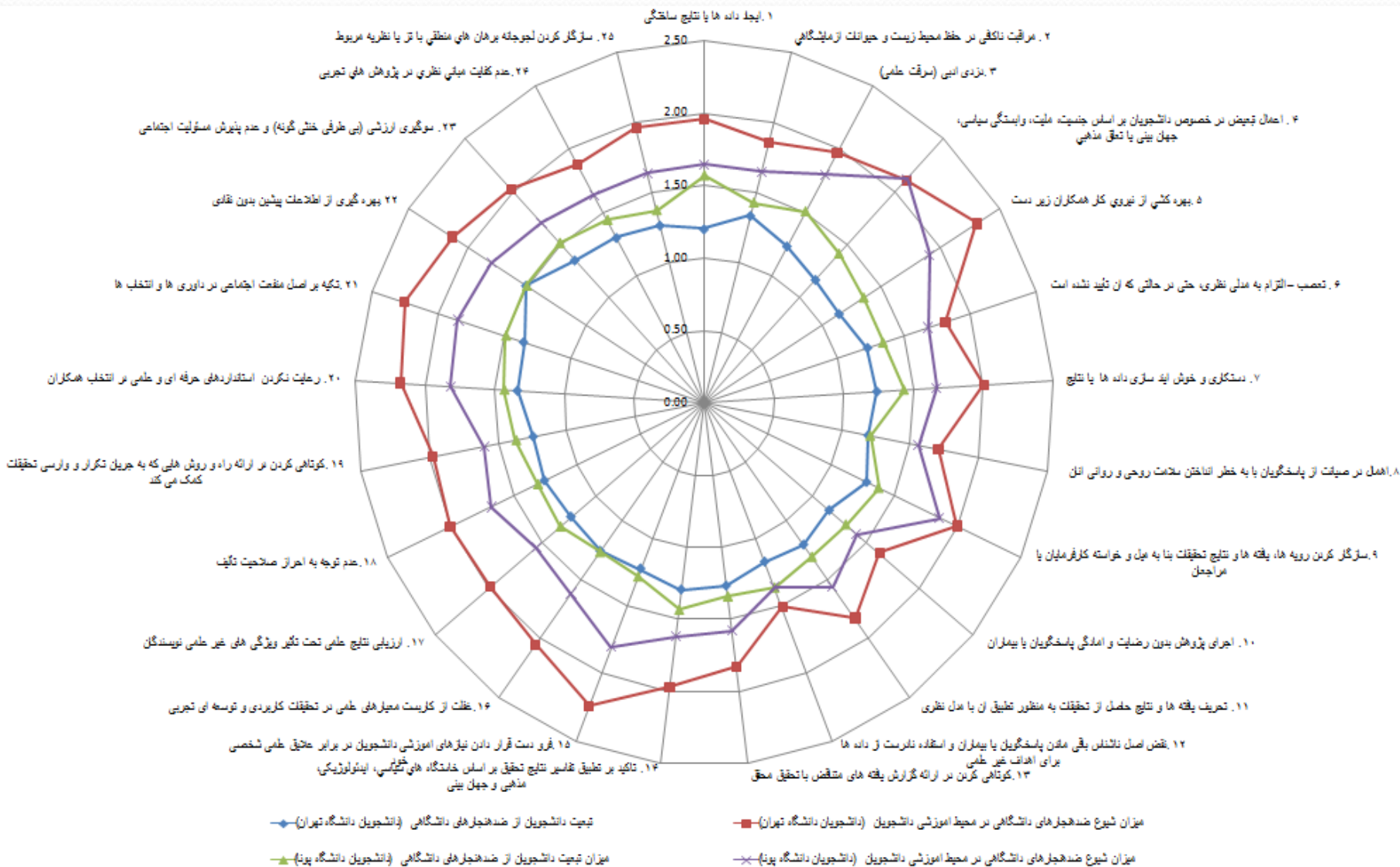
46.27

50.41

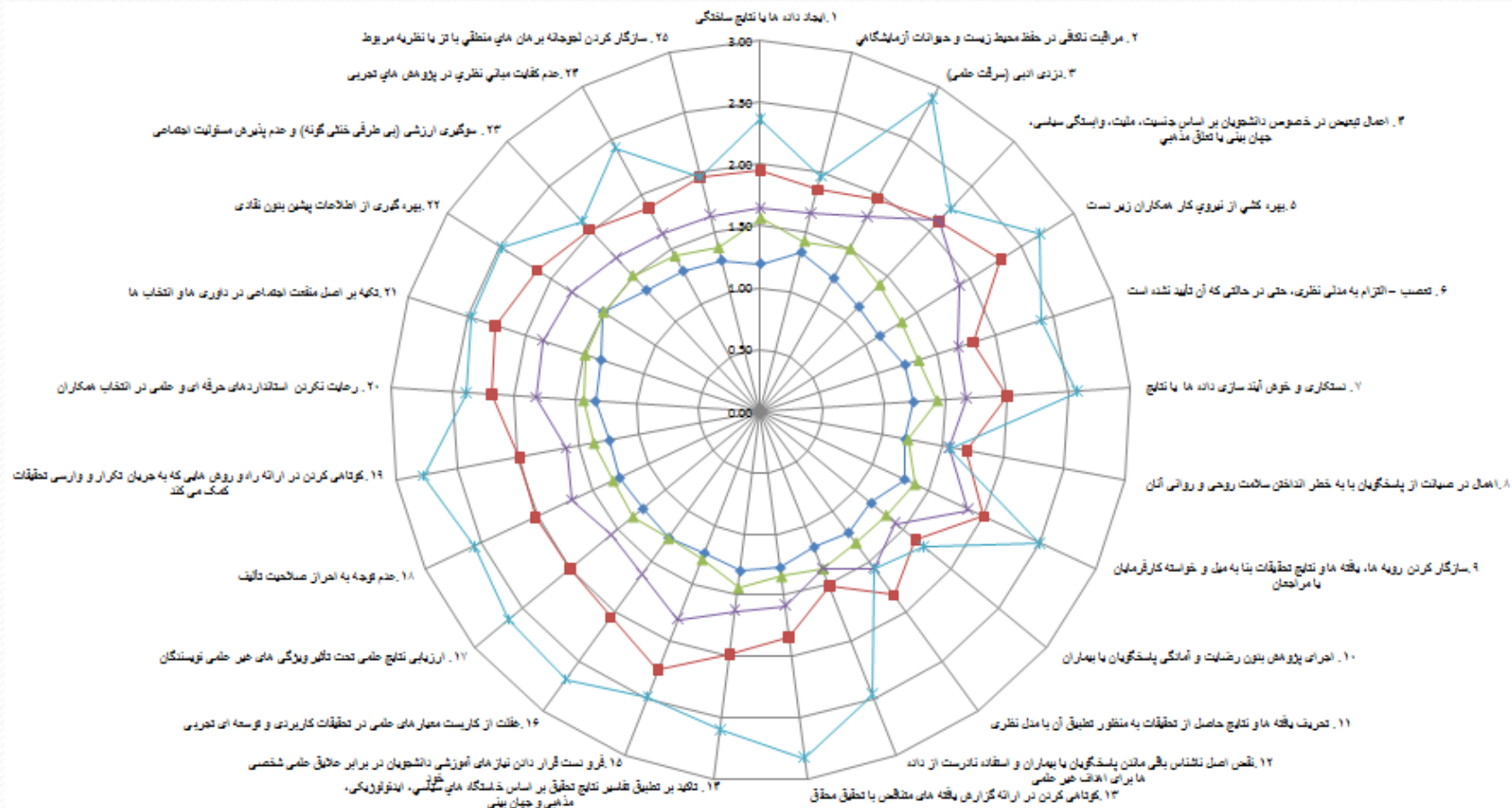
بررسی تطبیقی تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی از ضدهنجارهای دانشگاهی ۲۵ گانه (دیدگاه دانشجویان دانشگاه تهران - مرداد ۱۳۹۰)

بررسی تطبیقی میزان تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی از ضدهنجارهای دانشگاهی ۲۵ گانه (مقایسه دیدگاه دانشجویان ایرانی دانشگاه تهران و دانشگاه پونا - مرچائی ۱۳۹۰)

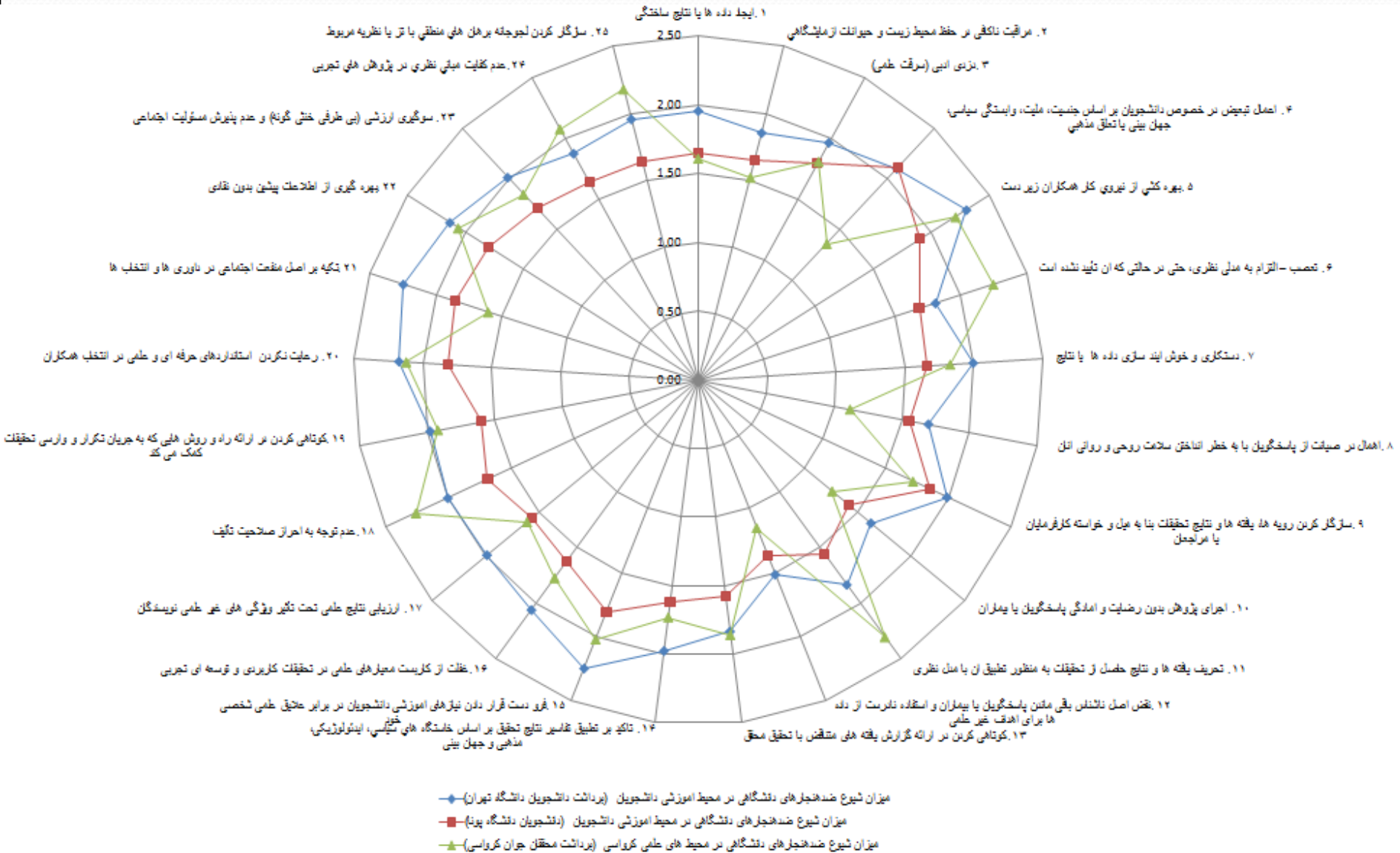

بررسی تطبیقی میزان تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی از ضدهنجارهای دانشگاهی ۲۵ گانه مقایسه دیدگاه دانشجویان ایرانی دانشگاه تهران و دانشگاه پونا و صاحب نظران آموزش عالی ایران - مرجائی (۱۳۹۰)

- تبعیت دانشجویان از ضدهنجارهای دانشگاهی (دانشجویان دانشگاه تهران)
- میزان شوع ضدهنجارهای دانشگاهی در محیط آموزشی دانشجویان (دانشجویان دانشگاه تهران)
- ▲ میزان تبعیت دانشجویان از ضدهنجارهای دانشگاهی (دانشجویان دانشگاه پونا)
- × میزان شوع ضدهنجارهای دانشگاهی در محیط آموزشی دانشجویان (دانشجویان دانشگاه پونا)
- ✱ میزان شوع ضدهنجارهای دانشگاهی در محیط های دانشگاهی ایران (دیده صاحب نظران)

بررسی تطبیقی میزان شیوع ضدنحارهای دانشگاهی ۲۵ گانه در محیط آموزشی (مقایسه دیدگاه دانشجویان ایرانی دانشگاه تهران و دانشگاه پونا و محققان جوان دانشگاه های کرواسی - مرچائی ۱۳۹۰)

بررسی تطبیقی میزان شیوع ضدهنجارهای دانشگاهی ۲۵ گانه در محیط آموزشی (مقایسه دیدگاه محققان جوان و پیشکسوت دانشگاه های کرواسی و صاحب نظران آموزش عالی ایران - مرچائی ۱۳۹۰)

۱. ایجاد داده ها با نتایج ساختگی

۲۵. سازگار کردن نوجوانه برهان های منطقی با تز یا نظریه مربوط

۲۴. عدم کفایت مبانی نظری در پژوهش های تجربی

۲۳. سوگیری ارزشی (بی طرفی خنثی گونه) و عدم پذیرش مسئولیت اختصاصی

۲۲. بهره گیری از اصلاحات پیشین بدون نقادی

۲۱. تکیه بر اصل منقبت اختصاصی در داورى ها و انتخاب ها

۲۰. رعایت نکردن استانداردهای حرفه ای و علمی در انتخاب همکاران

۱۹. کوتاهی کردن در ارائه راه و روش های که به جریان دگرار و واریس تحقیقات کمک می کند

۱۸. عدم توجه به احراز صلاحیت ذائق

۱۷. ارزیابی نتایج علمی تحت تأثیر ویژگی های غیر علمی نویسندگان

۱۶. غفلت از کاربست معیارهای علمی در تحقیقات کاربردی و توسعه ای تجربی

۱۵. غرور دست قرار دادن نیازهای آموزشی دانشجویان در برابر حائقی علمی شخصی خود

۱۴. تکیه بر تطبیق فلسفیه نتایج تطبیق بر اساس خدشگاه های سیاسی، ایدئولوژیکی، مذهبی و جهان بینی

۲. مراقبت تکلفی در حفظ محیط زیست و حیوانات آزمایشگاهی

۳. نزدی ادبی (سرفقت علمی)

۴. اعمال تبعیض در خصوص دانشجویان بر اساس جنسیت، ملیت، وابستگی سیاسی، جهان بینی یا تعلق مذهبی

۵. بهره کشی از نیروی کار همکاران زیر دست

۶. تعصب - التزام به مدالی نظری، حتی در حالی که آن تولید نشده است

۷. نسنجاری و خوش آهنگ سازی داده ها با نتایج

۸. اعمال در صیانت از پستدوکتوران یا به خطر انداختن سلامت روحی و روانی آنان

۹. سازگار کردن رویه ها، یافته ها و نتایج تحقیقات بنا به میل و خواسته کارفرمایان یا مراجعان

۱۰. اجراء پژوهش بدون رضایت و آسودگی پستدوکتوران یا بیماران

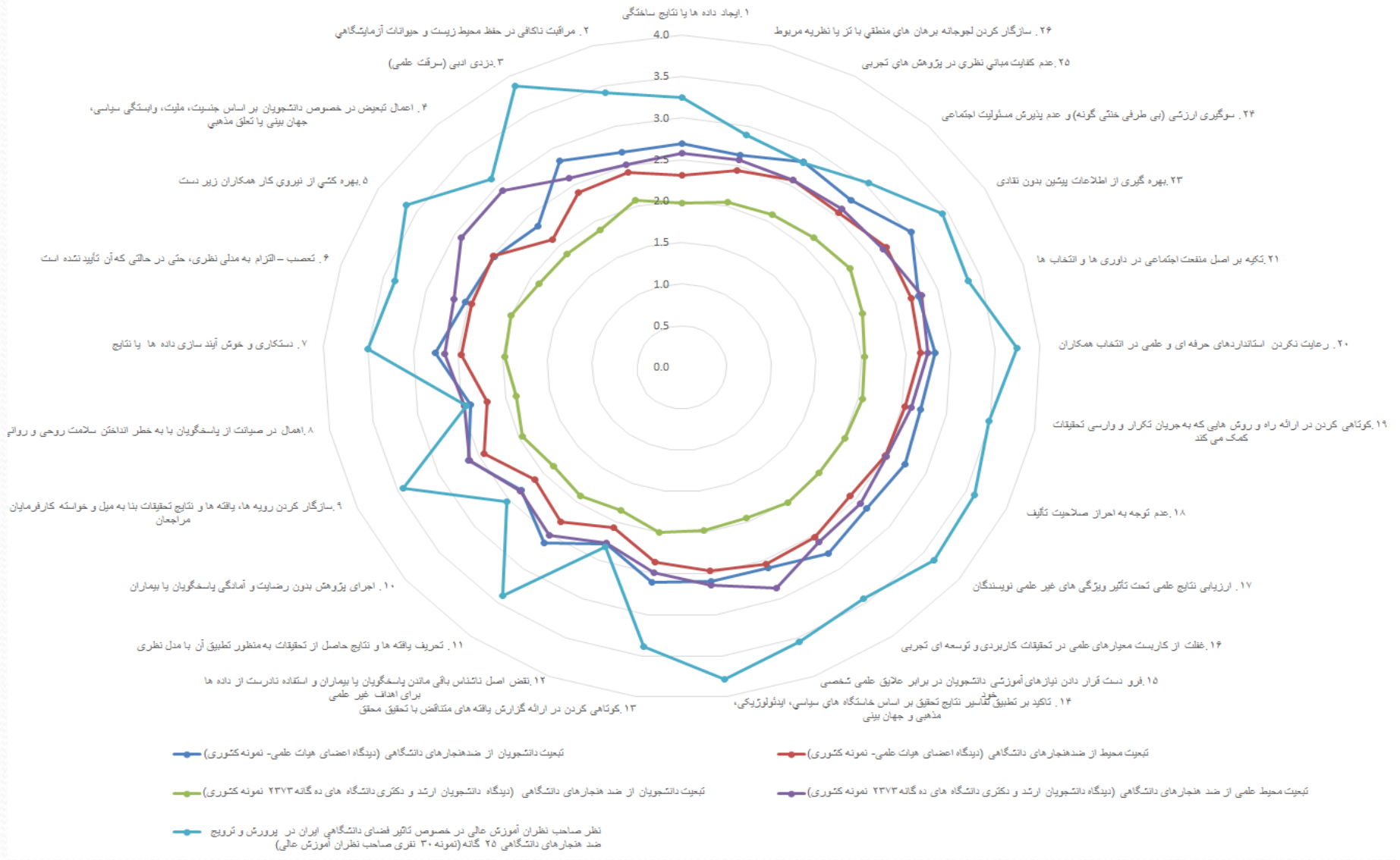
۱۱. تحریف یافته ها و نتایج حاصل از تحقیقات به منظور تطبیق آن با مدل نظری

۱۲. نقض اصل نشتناسی یافته مابین پستدوکتوران یا بیماران و استفاده نادرست از داده ها برای اهداف غیر علمی

۱۳. کوتاهی کردن در ارائه گزاره های یافته های منطقی با تحقیق محقق

- میزان شیوع ضدهنجارهای دانشگاهی در محیط های دانشگاهی ایران (دینگاه صاحب نظران ایرانی)
- میزان شیوع ضدهنجارهای دانشگاهی در محیط های علمی کرواسی (برداشت محققان پهن کسوت کرواسی)
- ▲ میزان شیوع ضدهنجارهای دانشگاهی در محیط های علمی کرواسی (برداشت محققان جوان کرواسی)

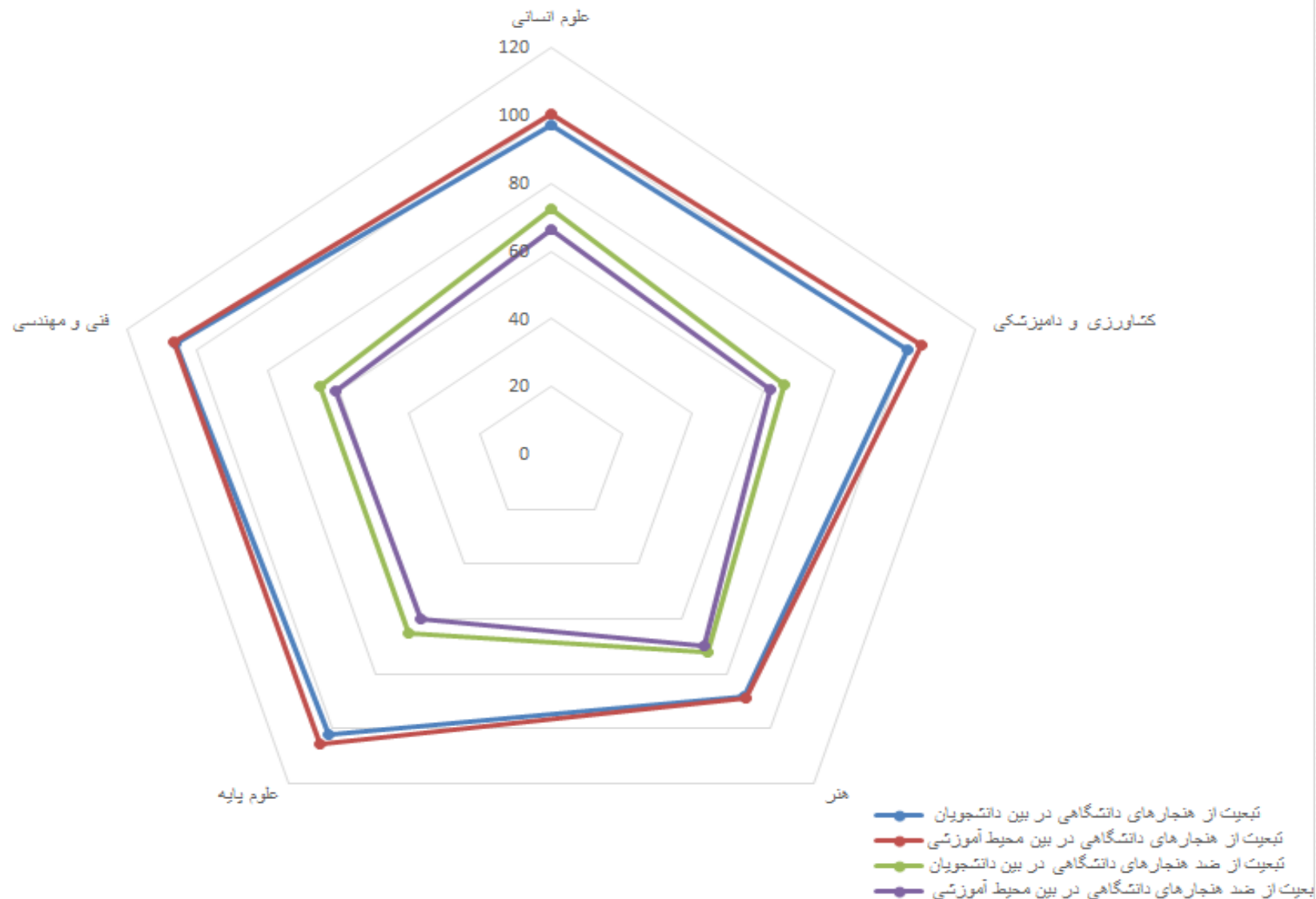
مقایسه تطبیقی دیدگاه اعضای هیات علمی و دانشجویان دانشگاه های مورد مطالعه (نمونه کشوری) و صاحب نظران آموزش عالی در ارتباط با تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دیپارتمان) از ضدهنجارهای دانشگاهی - (مرجائی ۱۳۹۵ و ۱۳۹۱ و ۱۳۸۸)

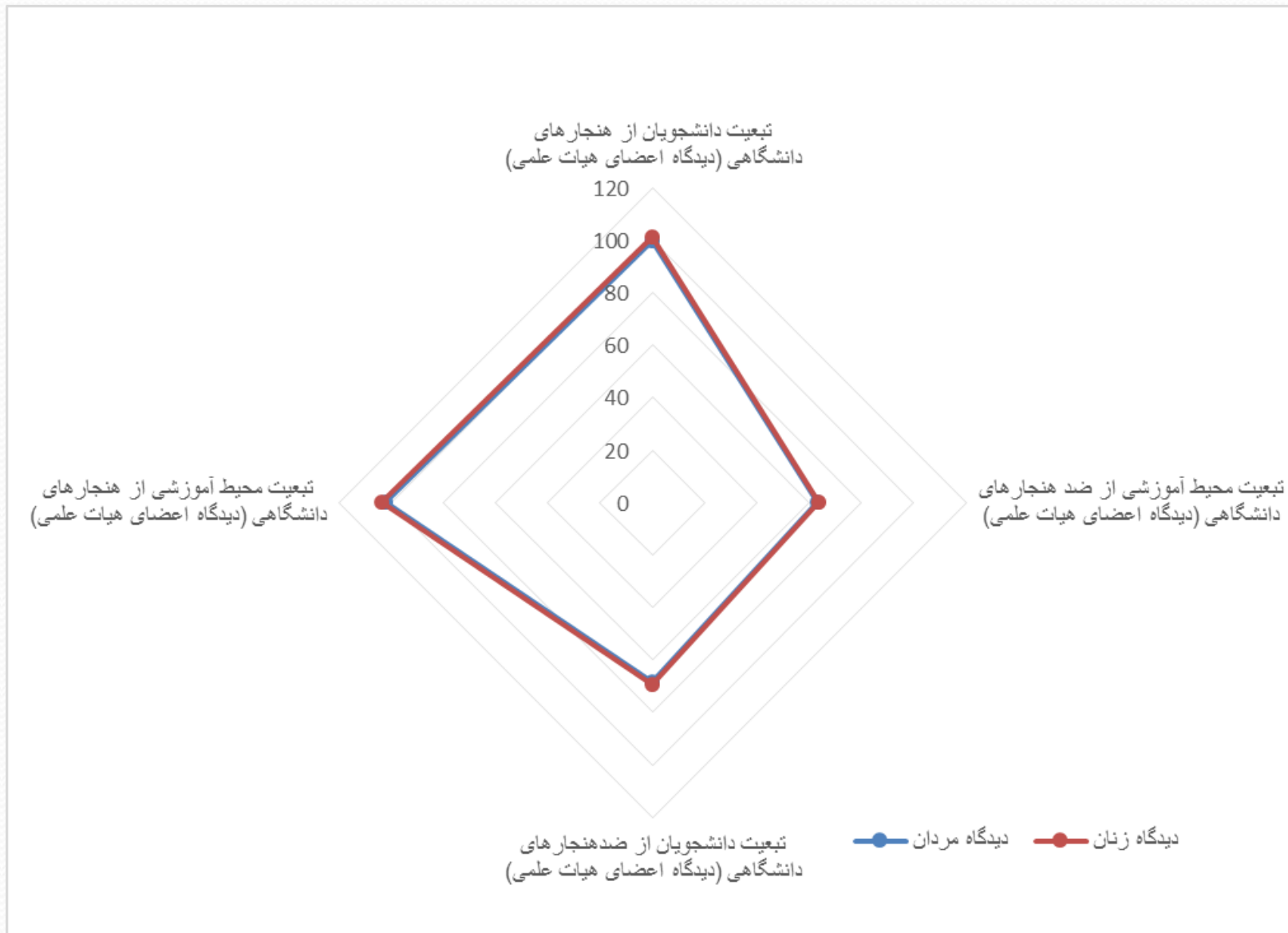
مقایسه برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی از هنجارها و ضد هنجارهای دانشگاهی (به تفکیک دانشگاه های یازده گانه - مرداد ۱۳۹۵)

مقایسه برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارها و ضد هنجارهای دانشگاهی (به تفکیک رشته عمده تحصیلی پاسخگویان - مرجائی ۱۳۹۵)

مقایسه برداشت اعضای هیات علمی از تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی (دپارتمان) از هنجارها و ضد هنجارهای دانشگاهی (دیدگاه اعضای هیات علمی) (به تفکیک جنسیت پاسخگویان - مردانی - ۱۳۹۵)

- نتایج و یافته های مربوط به تحلیل واریانس یک طرفه نشان می دهد که به لحاظ مرتبه علمی اعضای هیات علمی که استاد تمام هستند سطح رعایت هنجارها در بین دانشجویان را بالاتر از سطح میانگین و استادیاران این وضعیت را کمتر از سطح میانگین ارزیابی نموده اند.
- به عبارتی اعضای هیئت علمی با درجه استادی نگرش مثبت به رعایت هنجارها در بین دانشجویان دارند. اما استادیاران به این وضعیت بدبین هستند.
- در ارتباط با شیوع ضدهنجارها در بین دانشجویان نیز اعضای هیات علمی با درجه استاد تمامی معتقدند این وضعیت کم تر از حدی است که پاسخگویان با درجه علمی مربی و کارشناسی ارشد ارزیابی نموده اند.
- پاسخگویان با مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و دانشجویان دکتری نیز نسبت به تبعیت دانشجویان از ضدهنجارها گزارش بدبینانه ای ارائه داده اند و میزان ان را تا حدی بیش تر از حد میانگین برآورد نموده اند در حالیکه اساتید با مدرک فوق دکتری نگاه خوشبینانه به موضوع داشته و ان را کمتر از حد میانگین می دانند.

- هر چه سابقه تدریس اعضای هیات علمی در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری بالا می رود تبعیت دانشجویان از هنجارها را مثبت ارزیابی می کنند.
- هر چه سابقه تدریس در دوره دکتری بیشتر می شود نسبت به تبعیت محیط آموزشی از هنجارها نیز مثبت می شود.
- همینطور سابقه تدریس در دوره دکتری بر ارزیابی مثبت از تبعیت دانشجویان از ضدهنجارها هم تاثیر معنی دار دارد.
- سابقه تحصیل در دانشگاه های خارجی از جمله عواملی است که نگرش منفی در خصوص تبعیت محیط آموزشی از هنجارها و ضد هنجارها داشته است.
- به طوریکه اساتید با تجربه بیشتر تحصیل در خارج از کشور میزان تبعیت محیط آموزشی از هنجارها را کمتر و تبعیت محیط آموزشی از ضد هنجارها را بیشتر ارزیابی نموده اند.
- شاید یکی از دلیل اصلی این ارزیابی داشتن معیار ذهنی از محیط های اکادمیک خارج از کشور و مقایسه دو محیط دانشگاهی داخل و خارج با همدیگر برای این گروه از اعضای هیات علمی می باشد.

- اساتیدی که دارای تجربه راهنمایی پایان نامه بیشتری هستند تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی از هنجارهای دانشگاهی را بیشتر ارزیابی می کنند.
- همچنین اساتیدی که ارزیابی مثبت از روند رعایت اخلاق حرفه ای و پیشگرمی از تقلب داشته و روند آن را روبه بهبود می دانند تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی از هنجارها را روبه افزایش و تبعیت از ضد هنجارها در بین دانشجویان و محیط آموزشی را رو به کاهش می دانند.
- این در حالی است که ۳۵.۱ درصد اساتید روند رعایت اخلاق حرفه ای در محیط آموزشی خود را رو به بهبود و ۳۴.۶ درصد همانند سال های قبل و ۳۰.۳ درصد روبه بدتر شدن ارزیابی نموده اند.
- همینطور در ارتباط با روند پرهیز از تقلب نیز ۲۸.۱ درصد پاسخگویان معتقدند روند رو به بهبود بوده است و ۴۱.۴ درصد آن را همانند سال های قبل و ۳۰.۴ درصد آن را روبه بدتر شدن ارزیابی نموده اند.

- از نظر اعضای هیات علمی هر چه میزان آشنایی با هنجارهای دانشگاهی در دانشگاه و میزان آشنایی با ضدهنجارهای دانشگاهی در دانشگاه بیشتر بوده تبعیت از هنجارها در بین دانشجویان و محیط آموزشی بیشتر بوده و شیوع ضد هنجارها در بین دانشجویان و محیط آموزشی کمتر بوده است.
- هر چه عملکرد دپارتمان در ترویج هنجارهای دانشگاهی و عملکرد دپارتمان در جلوگیری از اشاعه ضد هنجارها مثبت ارزیابی می شود تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی شان از هنجارهای دانشگاهی افزایش پیدا می کند و تبعیت آنان و محیط آموزشی شان از ضد هنجارها کاهش پیدا می کند.
- این یافته ها ضرورت غنی سازی محتوای آموزشی دانشگاه ها به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان و اساتید با هنجارها و ضدهنجارهای دانشگاهی و بهبود برنامه ریزی و عملکرد دپارتمان های آموزشی در این خصوص را نشان می دهد.

عوامل موثر بر تبعیت از هنجارها و ضد هنجارهای دانشگاهی

ماتریس ضرایب همبستگی تاثیر عوامل تقویت کننده بر تفاضل نمرات تبعیت دانشجویان و محیط آموزشی از هنجارها و ضد هنجارهای دانشگاهی

تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از ضد هنجارهای دانشگاهی			تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از هنجارهای دانشگاهی					عوامل تقویت کننده	
بی مسئولیتی در علم ورزی	عدم رعایت اصول علمی	عدول از قواعد دکن و اخلاق علمی	سفاوت و خیر اندیشی علمی	رعایت اخلاق علمی	مسئولیت پذیری علمی	کمال گرایی علمی	رعایت قواعد کنش علمی	ضریب همبستگی	روابط صرفاً علمی
. -182	. -159	. -193			. -178	. -184	. -139	ضریب همبستگی	روابط صرفاً علمی
.007	.018	.004			.008	.006	.039	سطح معنی داری	استاد راهنما و دانشجو
. -139	. -143	. -187			. -153	. -153		ضریب همبستگی	روابط اثرگذار فکری استاد راهنما و دانشجو
.036	.030	.005			.020	.020		سطح معنی داری	
. -252	. -217	. -223	. -196	. -228	. -278	. -259	. -251	ضریب همبستگی	تعاملات علمی بین دانشجو و استاد
.000	.001	.001	.003	.000	.000	.000	.000	سطح معنی داری	پان دکتری
. -353	. -320	. -371	. -192	. -306	. -340	. -299	. -297	ضریب همبستگی	اثر بخشی درونی دانشگاه
.000	.000	.000	.002	.000	.000	.000	.000	سطح معنی داری	
. -142		. -159						ضریب همبستگی	اثر بخشی بیرونی دانشگاه
.031		.015						سطح معنی داری	

تعاملات درونی
اعضای محیط علمی

اثر بخشی دانشگاه
۵

عوامل تضعیف کننده موثر بر تفاوت دیدگاه ها

تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از ضدهنجارهای دانشگاهی			تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از هنجارهای دانشگاهی					عوامل تضعیف کننده		
بی مسئولیتی در عمل موزی	عدم رعایت اصول و قواعد علمی	عدول از قواعد دکن و اخلاقی علم	سختی و خردی را ندانند علمی	رعایت اخلاقی علمی	مسئولیت پذیری علمی	کمال گرایی علمی	رعایت قواعد کنش علمی	ضریب همبستگی	ضعف در سرمایه اجتماعی	مسائل و چالش های محیط علمی
.259	.267	.251	.213		.236	.249	.191			
.000	.000	.000	.002		.000	.000	.005	سطح معنی داری		
.267	.292	.296	.166	.166	.264	.264	.236	ضریب همبستگی	ضعف در التزام به هنجارهای اخلاقی علم	
.000	.000	.000	.017	.017	.000	.000	.001	سطح معنی داری		
.292	.291	.289	.195	.194	.269	.313	.243	ضریب همبستگی	ضعف ساختاری و سازمانی نهاد علم	
.000	.000	.000	.005	.005	.000	.000	.000	سطح معنی داری		
.291	.294	.260	.184	.179	.246	.292	.249	ضریب همبستگی	ضعف در منزلت و مرجعیت علم	
.000	.000	.000	.007	.008	.000	.000	.000	سطح معنی داری		

تأثیر فرصت‌ها بر تفاوت دیدگاه‌ها (۱)

تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از ضدهنجارهای دانشگاهی			تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از هنجارهای دانشگاهی					فرصت‌ها		
بی‌مسئولیتی در علم و ریاضی	عدم رعایت اصول علمی	عدول از قوانین و اخلاق علمی	سخت‌گیری و خیراندیشی علمی	رعایت اخلاق علمی	مسئولیت‌پذیری علمی	کمال‌گرایی علمی	رعایت قوانین علمی			
-.235	-.216	-.201	-.200	-.251	-.315	-.293	-.240	ضریب همبستگی	برنامه ریزی برای دوره دکتری	برنامه‌های گروه آموزشی (دپارتمان)
.000	.001	.002	.002	.000	.000	.000	.000	سطح معنی‌داری		
-.297	-.299	-.228		-.194	-.318	-.272	-.193	ضریب همبستگی	ایجاد فرصت پژوهشی و دستیار علمی	
.000	.000	.000		.002	.000	.000	.002	سطح معنی‌داری		

تأثیر فرصت ها بر تفاوت دیدگاه ها (۲)

تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از ضد‌هنجارهای دانشگاهی			تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از هنجارهای دانشگاهی					فرصت ها		
بی مسئولیتی در علم ورز ی	عدم رعایت اصول علم ی	عدول از قواعد دکن ش و اخلاق ف علم ی	سخت‌و خیرا ندی شی علم ی	رعایت اخلاق علمی	مسئولیت پذیر ی علم ی	کمال گرایی علم ی	رعایت قواعد کنش علم ی			
-.364	-.252	-.326		-.257	-.335	-.296	-.190	ضرب همبستگی	رضایت از محیط علمی دوره دکتری	نگرش ها و انگیز ش های مثبت
.000	.002	.000		.002	.000	.000	.021	سطح معنی داری		
-.249	-.208	-.228	-.240	-.238	-.316	-.208	-.249	ضرب همبستگی	رضایت از محیط علمی دوره های قبل دکتری	
.000	.002	.001	.000	.000	.000	.002	.000	سطح معنی داری		

تأثیر تهدیدها بر تفاوت دیدگاه ها

تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از ضد هنجارهای دانشگاهی			تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از هنجارهای دانشگاهی					عوامل تهدید کننده و تنگناها		
بی مسئولیتی در علم ورزی	عدم رعایت اصول علمی	عدول از قواعد کنش و اخلاق علمی	سخت‌و خیراند پیشی علمی	رعایت اخلاق علمی	مسئولیت پذیری علمی	کمال گرایی علمی	رعایت قواعد کنش علمی			
.257	.216	.207			.189	.214	.146	ضریب همبستگی	موانع فرایندی و ساختاری انجام تحقیق در دوره دکتری	نگرانی ها و مشکلات اداشتن مشاوت یا درد و درد کارت ی
.000	.002	.002			.006	.002	.034	سطح معنی داری		
.231	.193	.191			.164	.151	.148	ضریب همبستگی	مشکلات مالی و نگرانی از آینده شغلی	
.000	.004	.004			.014	.023	.026	سطح معنی داری		
			-.169					ضریب همبستگی	نگرانی از عدم موفقیت و طولانی شدن دوره	
			.010					سطح معنی داری		

ادامه تاثیر تهدیدها بر تفاوت دیدگاه ها

تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از ضد‌هنجارهای دانشگاهی			تفاضل نمرات تبعیت فرد و محیط آموزشی از هنجارهای دانشگاهی					عوامل تهدید کننده و تنگناها		
بی مسئولیتی در علم ورزی	عدم رعایت اصول علمی	عدول از قواعد کنش و اخلاقی علمی	سخت‌و خیراندیش علمی	رعایت اخلاقی علمی	مسئولیت پذیری علمی	کمال گرایی علمی	رعایت قواعد کنش علمی	ضریب همبستگی	احساس فتور و درماندگی	احساس بیگانه‌گی
	.146	.139					.154			
	.026	.033					.018	سطح معنی داری		
.172	.175	.188		.138	.168	.221	.223	ضریب همبستگی	احساس آنومی و بی‌هنجاری	
.008	.007	.004		.034	.010	.001	.001	سطح معنی داری		
.163	.140	.188	.141		.157	.122	.145	ضریب همبستگی	تنش و نارضایتی در بین اساتید	
.009	.025	.003	.024		.012	.052	.021	سطح معنی داری		

هنجارهای دانشگاهی

در اندیشه صاحب نظران

هنجارهای حرفه ای در اندیشه صاحب نظران

- رابرت مرتن (1942، 1957، 1968 و 1973)
- یان میتروف (1974)
- دیوید رزنیک (1996 و 1998)
- آندره کورناد (1977) و الیزابت هیت من (2000)
- میشائل بایلس (1981)
- نانسی جونس (2007)
- کاتارینا پریک (1996، 1998، 2000، 2005)

هنجارهای دانشگاهی در اندیشه مرتون (۱۹۴۲، ۱۹۵۷، ۱۹۶۸ و ۱۹۷۳)

- اشتراك گرایي Communism
 - جهان شمولی Universalism
 - بی غرضی عاطفی Disinterestedness
 - شك سازمان یافته Organized Skepticism
 - اصالت Originality
- مرتون دو ضابطه جدید به آنها افزود:
- فروتنی و تواضع Humility/Modesty
 - به رسمیت شناختن / رسمیت یافتن Recognition

ضد هنجارهای حرفه ای در اندیشه میتروف (۱۹۷۴)

- فردگرایی/خست گرایی
- خاص گرایی
- غرض ورزی عاطفی
- عدم اصالت
- جزم اندیشی سازمان یافته
- جسارت و گستاخی
- عدم به رسمیت شناختن

۱۲ معیار رفتار اخلاقی رزنيک (۱۹۹۶ و ۱۹۹۸)

- درستکاري
- دقت
- بلند نظري Openness
- آزادي
- اعتبار / مدرک
- تعليم
- مسؤليت پذيري اجتماعي Social Responsibility
- قانون مداري Legality
- فرصت
- احترام متقابل
- کاريابي
- احترام و رعايت حقوق آزمودني ها (موضوعات)

پنج ویژگی هنجارهای دانشگاهی و حرفه ای آندره کورنات (۱۹۷۷) و
الیزابت هیت من (۲۰۰۰)

- صداقت Honesty
- واقع بینی و عینیت گرایی Objectivity
- مدارا Tolerance
- شک در یقین Doubt of Certitude
- وقف خود به علم بطور غیر خودخواهانه Unselfish
- Engagement

نوش مؤلفه اخلاق دانشگاہی و حرفه ای میشل بایلس (1981)

- صداقت Honesty
- صراحت و رک گویی Candor
- صلاحیت و شایستگی Competence
- پشت کار و همیت Diligence
- وفاداری Loyalty
- رازداری Discretion

هنجارهای حرفه ای و سلوک غیر قابل پذیرش (ضد هنجارها) در مطالعه
کاتارینا پریک (۱۹۹۶، ۱۹۹۸، ۲۰۰۰، ۲۰۰۵)

- 34 هنجار دانشگاهی و حرفه ای
- 26 مولفه کنش های سئوال برانگیز و یا سلوک غیر قابل پذیرش - ضد هنجارها
- دو بعد سنجشی پریک در زمینه هنجارها:
- ارزش های حرفه ای، هنجاری - رفتاری
- ارزش های حرفه ای، شناختی - اجتماعی

۳۴ هنجار حرفه ای در مطالعه پرپیک (۱)

- ۱. دقت مفهومی، Conceptual accuracy
- ۲. پایبندی به جستجوی حقیقت، Commitment to searching for the truth
- ۳. مسئولیت پذیری نسبت به یافته های پژوهشی خود، Responsibility for the effects of one's research results
- ۴. به کار گرفتن استانداردهای سخت گیرانه علمی در تحقیقات توسعه ای و کاربردی، Strict scientific standards of applied and developmental research
- ۵. احتراز از تعمیم شتابزده، Avoiding quick generalizations
- ۶. حمایت از تعالی سازمان علمی، Support for the institution's excellence
- ۷. تشویق دانشجویان با استعداد، Encouraging talented students
- ۸. حمایت از جو همکاری، Collegial support
- ۹. توسعه دانش به نفع انسانها و جامعه، Developing knowledge for the benefit of man and society
- ۱۰. توانایی پذیرش تمامی داده های مربوط به تحقیق، Receptivity to all relevant data

۳۴ هنجار حرفه ای در مطالعه پرپک (۲)

- ۱۱. شامل نمودن نتایج جدید در دانش موجود، Incorporating new results into knowledge
- ۱۲. استفاده هوشمندانه از یافته های تحقیقاتی همکاران ، 'Careful use of one's colleagues' results
- ۱۳. استقلال کامل در مناسبت خود با سرمایه گذاران و مراجعین ، Full autonomy in relation to funders/clients
- ۱۴. ادای شایسته حق مولف ، Deserved authorship assignment
- ۱۵. مهارت آموزی علمی و ارزیابی منصفانه دانشجویان ، Scientific training and fair evaluation of students
- ۱۶. نداشتن ذهنیت پیشین در گزارش نتایج تحقیق ، Non-subjectivity in reporting one's results
- ۱۷. عمومیت در سخت گیری منطقی ، General logical rigour
- ۱۸. دقت در سنجش علمی ، Precision of scientific measuring
- ۱۹. درستی و شفافیت در شیوه نگارش ، Accuracy and clarity of writing style
- ۲۰. اجتناب از ارزیابی های ذهن گرایانه از آرا و خدمات علمی ، Non-subjective evaluation of scientific ideas and contributions

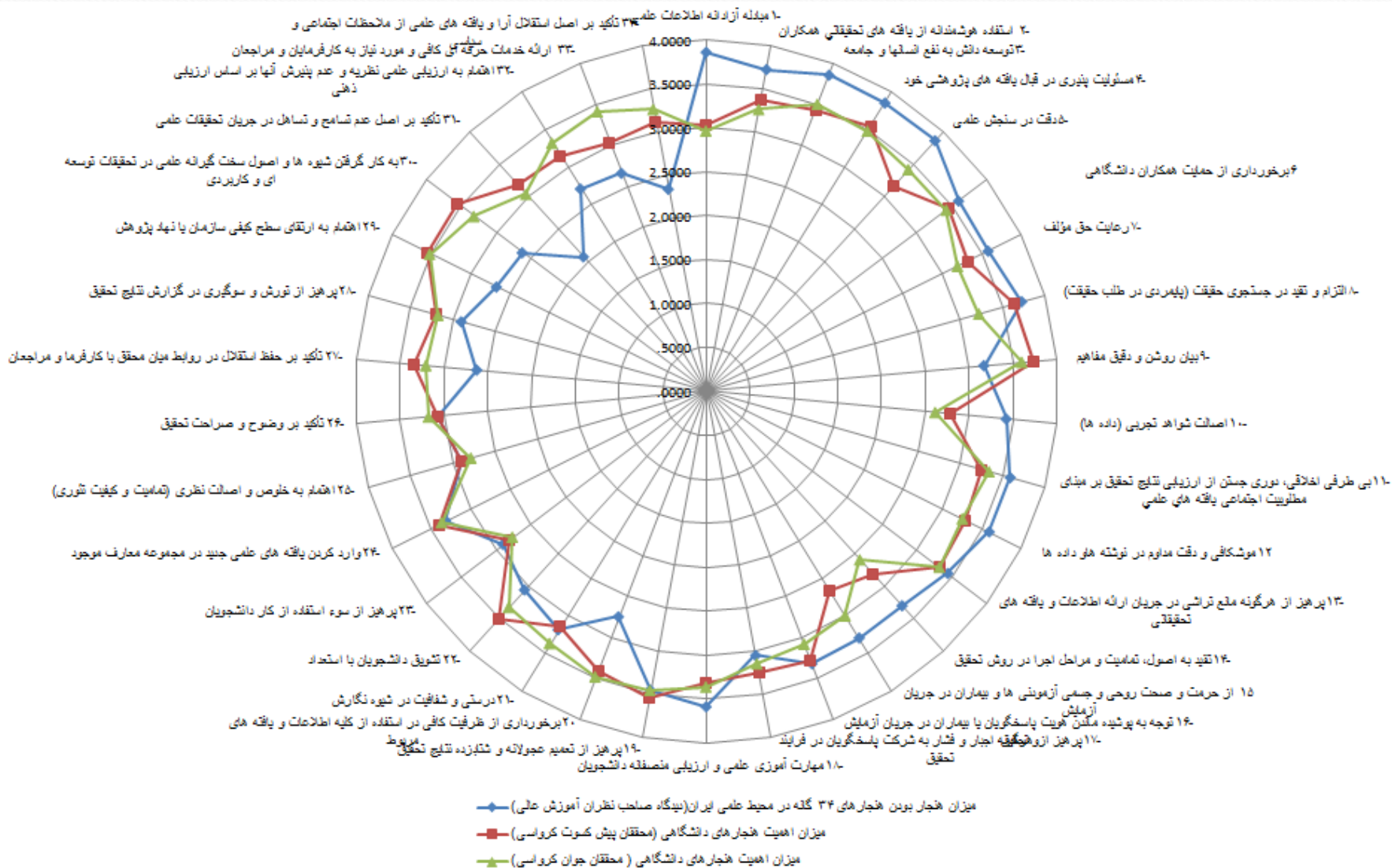
۳۴ هنجار حرفه ای در مطالعه پرپیک (۳)

- ۲۱. موشکافی و دقت مداوم در نوشته ها و داده ها ، Constant scrutiny of statements and data
- ۲۲. استقلال گزینه های ادراکی از الزامات اجتماعی و سیاسی آنها ، Independence of cognitive options from their social and political implications
- ۲۳. قابلیت تکرار پذیری پژوهش ، Replicability of research
- ۲۴. مبادله آزادانه اطلاعات علمی ، Open collegial data exchange
- ۲۵. ارائه حداکثر خدمات حرفه ای به سرمایه گذاران و مشتریان ، Maximal professional service to funders and/or clients
- ۲۶. اصالت نظری ، Theoretical originality
- ۲۷. اصالت روش شناختی ، Methodological originality
- ۲۸. عدم بهره کشی {از کار} دانشجویان ، Non-exploiting the (work of) students
- ۲۹. اصالت شواهد تجربی (داده ها) ، Originality Of Empirical Evidence (data)
- ۳۰. محافظت از تمامیت و یکپارچگی روانی و جسمی پاسخگویان و یا بیماران ، Protection of psycho-physical integrity of respondents and/or patients

۳۴ هنجار حرفه ای در مطالعه پرپک (۴)

- ۳۱. دسترس ساختن پژوهش ها و داده ها برای موشکافی جامعه علمی،
Accessibility of research and data to scientific public scrutiny
- ۳۲. حفظ مصونیت هویتی پاسخگویان یا بیماران مورد مطالعه شده،
Anonymity of respondents/patients
- ۳۳. تاکید بر مشارکت داوطلبانه پاسخگویان یا بیماران در تحقیق،
Voluntary participation of respondents and/or patients in research
- ۳۴. بی طرفی اخلاقی - دوری جستن از ارزیابی نتایج تحقیق بر مبنای مطلوبیت
اجتماعی یافته های علمی
Ethical neutrality - avoiding to evaluate social desirability of scientific results

شمولیت هنجارهای دانشگاهی در جوامع علمی ایران و خارج

۲۶ سلوک سؤال برانگیز (ضدهنجار حرفه ای) در مطالعه پرپک (۱)

- ۱. اعمال تعدیل در تفسیر یافته ها بمنظور تائید مدل نظری یا تجربی، Adjusting interpretation of the findings to dominant theoretical model or school
- ۲. نهنکاری - انکار دسترسی به اطلاعات تحقیقی (نتایج) قبل از انتشار آن، Secrecy - denying access to information on research (results) before publication
- ۳. تعصب - التزام به مدلی نظری، حتی در حالتی که آن تائید نشده است.، Rigidity - commitment to one's theoretical model, even when it is not confirmed
- ۴. تاکید بر استدلالات شجاعانه - تاکید بر برهان های منطقی سازگار با تز یا نظریه مربوطه، Expedient reasoning - selecting arguments logically congruent with a thesis or theory
- ۵. تکیه بر بی طرفی مداوم اخلاقی - دوری گزینی کامل از هرگونه مسئولیت پذیری، Consistent ethical neutrality - full distancing from every social responsibility
- ۶. استفاده غیر نقادانه از داده های سایر دانشمندان، 'Uncritical use of other scientists' data
- ۷. عدم توجه به کفایت مبانی نظری در پژوهش های تجربی، Insufficient theoretical foundation of empirical research
- ۸. عدم توجه به اصل شایستگی در اقدام به تالیف، Undeserved assignment of authorship

۲۶ سلوک سؤال برانگیز (ضدهنجار دانشگاهی) در مطالعه پرپیک (۲)

- ۹. تاکید بر تطبیق تفاسیر نتایج تحقیق بر اساس خاستگاه های سیاسی، ایدئولوژیکی، مذهبی و جهان بینی،
Adjusting the interpretation of results to mainstream politics, ideology, religion, world-view
- ۱۰. بهره کشی از نیروی کار همکاران زیر دست،
Exploitation of the work of subordinate associates
- ۱۱. کوتاهی در ارائه نتایج متناقض با تحقیق محقق،
Failing to present findings contradictory to the author's research
- ۱۲. تاثیر دادن معیارهای مبتنی بر منافع اجتماعی در گزینه های شناختی،
The impact of social benefit criteria on cognitive options
- ۱۳. کوتاهی در انتشار فرایندهای اساسی که می تواند موجب تکرار و بررسی پژوهش شود،
Failing to publish procedures essential for replicating and verifying the research
- ۱۴. ارزیابی نتایج علمی تحت تاثیر و ویژگی های غیر علمی نویسندگان،
Evaluating scientific findings under the influence of their authors' nonscientific characteristics
- ۱۵. دزدی ادبی،
Plagiarism
- ۱۶. غفلت از کاربرد معیارهای علمی در تحقیقات کاربردی و توسعه ای تجربی،
Neglecting scientific criteria in applied research and experimental development

۲۶ سلوک سؤال برانگیز (ضدهنجار حرفه ای) در مطالعه پرپیک (۳)

- ۱۷. تعدیل معیار تحقیق و نتایج بر اساس انتظارات سرمایه گذاران و مشتریان، Adjusting research criteria and results to the expectations of funders/clients
- ۱۸. فرو دست قرار دادن نیازهای آموزشی دانشجویان در برابر علایق علمی شخصی خود، Subordinating educational needs of students to one's personal scientific interests
- ۱۹. همکاری بر مبنای ویژگی های غیر علمی همکاران، Collaboration with colleagues dependent on their nonscientific characteristics
- ۲۰. دستکاری و خوش آیند سازی داده ها و یا نتایج، Forging or polishing of data and/or results
- ۲۱. مراقبت ناکافی در حفظ محیط زیست و حیوانات آزمایشگاهی، Insufficient care for the protection of environment, for (experimental) animals
- ۲۲. ایجاد داده ها و یا نتایج ساختگی، Fabricating data and/or results
- ۲۳. اعمال تبعیض در خصوص دانشجویان بر اساس جنسیت، ملیت، وابستگی سیاسی، جهان بینی یا تعلق مذهبی، Discriminating students on the basis of their gender, nationality, political affiliation, world-view or religion

۲۶ سلوک سئوال برانگیز (ضدهنجار حرفه ای) در مطالعه پرپیک (۴)

- ۲۴. اجرای تحقیق بدون رضایت داوطلبانه پاسخگویان یا بیماران،
Executing research without voluntary consent of respondents/patients
- ۲۵. نقض اصل ناشناس باقی ماندن پاسخگویان یا بیماران و استفاده
نادرست از داده ها برای اهداف غیر علمی،
Violating anonymity of respondents/patients and misusing data for nonscientific purposes
- ۲۶. بخطر انداختن یکپارچگی فیزیکی - روانی پاسخگویان یا
بیماران
Jeopardizing the psychophysical integrity of respondents/patients

۱۰ دقیقه استراحت

بحث کارگاهی (۱) در کارگاه:

بررسی منشور اخلاق پژوهش

به نام خدا

منور اخلاق پژوهش

با استانت از خدای سبحان و با اعتماد رانج به اینکه عالم محضر خداست و او، همواره ناظر بر اعمال ما است

و به منظور انجام شایسته‌ی پژوهش‌های امیل، تولید دانش جدید و بسازی زندگی‌گامی بشر

مادانسیون و اعصابی هیات علمی دانشگاه پژوهشگاه‌های کشور:

تمام تلاش خود را برای کشف حقیقت و نقد حقیقت به کار خواهیم بست و از حرکت جل و تحریف در خیالت‌های علمی پرهیزی کنیم.

حق پژوهشگران، پژوهیدگان (انسان، حیوان، گیاه و اشیا)، مذکور؛ و سایر صاحبان حقوق را به رست می‌شناسیم و در حفظ آن‌ها کوشیم.

بباکیت‌های، صنوی آلود پژوهشی ارج می‌نیم، برای انجام پژوهشی امیل اهتمام درزیده و از سرقت علمی و ارجاع نامناسب اجتناب می‌کنیم.

ضمن پابندی به انصاف و اجتناب از حرکت تبیین و تصب، درگیری خیالت‌های پژوهشی، در باقی نتواند اتخاذ خواهیم کرد.

ضمن لانت داری، از منابع و امکانات اقتصادی، انسانی و فنی موجود استفاده بهره‌ورانه خواهیم کرد.

از انتشار غیر اخلاقی نتایج پژوهش نظیر انتشار موازی، پسون و چنگ‌زک‌های پرهیزی کنیم.

اصل حرابت بودن و رازداری را محور تمام خیالت‌های پژوهشی خود قرار می‌داریم.

در هر خیالت‌های پژوهشی به منبع ملی توجه کرده و برای تحقق آن‌ها کوشیم.

خوش را ملزم به رعایت کلیه‌ی بهادری علمی رتبه‌نود، قوانین و مترات، سیاست‌های مرزهای، ماندانی، دولتی و راهبردی ملی در هر مایل پژوهشی می‌دانیم.

رعایت اصول اخلاق در پژوهش را اقدامی فرهنگی می‌دانیم و به منظور بلانگی این فرهنگ به ترویج و انادی آن در جامعه اهتمام می‌ورزیم.

بحث کارگاهی (۲) در کارگاه:

گفتگو و آشنایی با مولفه های بومی هنجارها

و ضدهنجارهای دانشگاهی

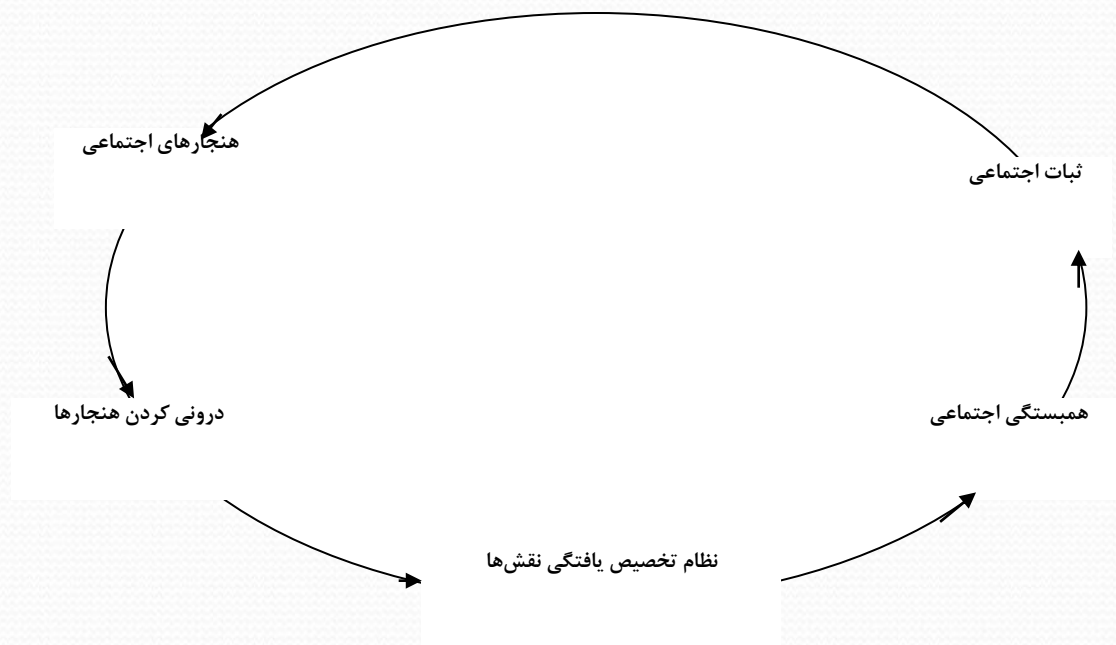
جامعه پذیری هنجارهای دانشگاهی

- به زعم مرتون نهاد علم واجد مجموعه مشخصی از هنجارها و ارزشهاست که از طریق هدف اصلی علم یعنی توسعه دانش تأیید شده مشروعیت یافته و توسط تشویق و تنبیه، تقویت یا تضعیف می شوند. این نهادها و ارزشها از طریق اجتماعی شدن (جامعه پذیری) در گروه آموزشی انتقال می یابند. (Merton 1976: 33)
- این ارزش ها، انگیزه و محرک درونی و علایق شخصی کنشگران عرصه علم را جهت داده و در مسیر مشترکی که «ارتقاء دانش» است سوق می دهد. از اینرو علم با تلاش مشترک کنشگران عرصه علم و با رعایت ارزش ها و هنجارهای خاص آن توسعه می یابد. (Mulkey 1979)

نظریه های درونی شدن هنجارهای حرفه ای

- الف: دیدگاه ها در حوزه جامعه شناسی
- چرخه درونی شدن هنجارهای اجتماعی در اندیشه دورکهایم
- فرایند درونی شدن هنجارها در اندیشه تالکوت پارسنز
- ب: دیدگاه ها در حوزه روان شناسی اجتماعی
- نظریه نفوذ اجتماعی اورنسون
- ج: دیدگاه رفتار سازمانی
- توسعه فرهنگ مشارکت در سازمان
- درونی کردن هنجارهای نقش در سازمان ها
- فرایند جامعه پذیری سازمانی
- نظریه توسعه وجدان هنجارگرای میچل

فرایندهای اجتماعی شکل گیری و درونی کردن هنجارهای اجتماعی در اندیشه دورکهایم

مدل ۱: چرخه درونی شدن هنجارهای اجتماعی در اندیشه دورکهایم

فرایند درونی شدن هنجارها در اندیشه تالکوت پارسنز (۱)

- پارسنز در تئوری ساخت کنش اجتماعی معتقد است که کنش انسان همواره و همزمان تحت تاثیر چهارم نظام است: (1) ارگانیزم رفتاری، (2) نظام شخصیتی، (3) نظام اجتماعی و (4) نظام فرهنگی
- بر اساس رابطه سیبرنتیک و مبادله اطلاعات بین نظامها، هر نظام برتر بر نظام پایین تر اثر می گذارد.
- عمل → ارگانیزم جسمانی → نظام شخصیت → نظام اجتماعی → نظام فرهنگ
- شخصیت محصول درونی شدن همه موقعیت های دارای نقش و پایگاه افراد است. (پارسنز، 1966: 98).

فرایند درونی شدن هنجارها در اندیشه تالکوت پارسنز (۲)

- بر اساس نظریه کنش اجتماعی پارسنز، شخصیت محصول درونی شدن موقعیتهای دارای نقش و پایگاه است و از آنجا که هر فرد در جامعه نقشهای مختلفی را در موقعیتهای مختلف دارا می باشد از جمله فرد شاغل در یک سازمان دارای موقعیتی (پستی) سازمانی است و هر نقش یا موقعیت سازمانی دارای شبکه ای از هنجارها و باید و نبایدها می باشد. هنجارهای مذکور نیز در جریان جامعه پذیری سازمانی بتدریج در افراد درونی شده و در آنها پایبندی به وظایفشان را بوجود می آورد ((پارسنز، ۱۹۶۶: ۹۸ به نقل از توسلی، ۱۳۶۹: ۱۹۲)).

- بر اساس مدل اجتماعی مورد نظر پارسنز، هنجارها که لایه بالای نظام فرهنگ هستند در نظام اجتماعی تنزل کرده و موقعیت های دارای نقش و پایگاه را می سازند و همین موقعیت های دارای نقش و پایگاه طی فرایند جامعه پذیری در افراد درونی می شوند و نظام شخصیت شکل می گیرد و نظام شخصیت به ارگانیزم جهت می بخشد. (به نقل از محسنی تبریزی ۱۳۸۰: ۴۱-۴۲)

دیدگاه ها در حوزه روان شناسی اجتماعی

- نظریه نفوذ اجتماعی اورنسون

- به نظر اورنسون انسان اجتماعی همیشه در حالتی از تنش بین ارزش های مربوط به فردیت و ارزش های مربوط به هم‌رنگی با جماعت Conformity به سر می برد.

- اورنسون سه نوع پاسخ به نفوذ اجتماعی را بر می شمارد:

- **متابعت (Compliance)**

- **همانند سازی (Identification)**

- **درونی کردن (Internalization)**

متابعت Compliance

- متابعت رفتار فردی را توصیف می کند که به منظور کسب پاداش و یا اجتناب از تنبیه برانگیخته شده باشد. معمولاً این رفتار تا هنگامی دوام دارد که وعده پاداش و یا تهدید و یا تنبیه موجود باشد.
- متابعت ناپایدارترین سطح نفوذ اجتماعی است و کمترین تاثیر را در فرد دارد و متابعت کننده از جبری که شرایط خاص ایجاد می کند آگاه است و می تواند در غیاب این شرایط رفتار خود را به آسانی تغییر دهد.
- عنصر مهم در متابعت قدرت است، قدرت کسی که می تواند پاداش یا تنبیه کند.
- در متابعت درجه احساس تعهد و پایبندی در سطح ابتدایی است و به راحتی از بین می رود.

همانند سازی Identification

- این پاسخ به نفوذ اجتماعی مبتنی بر آرزوی شخصی برای همانند شدن با شخصیتی صاحب نفوذ است.
- در همانند سازی هم مانند متابعت، رفتار فرد ناشی از رضایت درونی نیست بلکه به این منظور است که برای وی رابطه ای رضایت بخش با شخص یا اشخاصی که مایل است با آن ها همانند شود ایجاد کند.
- اگر فرد شخص یا گروهی را پسندیده و جالب بیابد این تمایل در او پدید می آید که نفوذ آن شخص یا گروه را بپذیرد و ارزش ها و نگرش های خود را با ارزش ها و نگرش های آن شخص و یا آن گروه همانند سازد. این عمل به خاطر کسب پاداش و یا اجتناب از تنبیه نیست بلکه برای این است که همانند آن شخص شود.
- در همانند سازی فرد به عقاید و ارزش هایی که اختیار کرده اعتقاد پیدا می کند هر چند خیلی پابرجا نیست. عنصر مهم در همانند سازی جاذبه و کشش است.
- در همانند سازی احساسات تعهد بیشتر و قوی تر است، هرچند خیلی استوار نیست.

درونی کردن Internalization

- درونی کردن یک ارزش یا یک اعتقاد و یا یک هنجار، عمیق ترین و پایدارترین پاسخ به نفوذ اجتماعی است.
- درونی کردن از آن جهت پایدارترین پاسخ به نفوذ اجتماعی است که مبتنی بر انگیزه شخص برای صحیح بودن است که نیرویی قوی و همیشگی است و همچون متابعت بستگی به نظارت مداوم عاملان پاداش یا تنبیه ندارد و یا همچون همانند سازی منوط به احترام مداوم برای شخص یا گروه دیگر نیست.
- در هر یک از انواع پاسخ به نفوذ اجتماعی، میزانی از احساس تعهد و پایبندی به هنجارها وجود دارد. همین احساس تعهد و پایبندی وجدان نامیده می شود. اگر این احساس تعهد و پایبندی در رابطه با هنجارهای مربوط به شرکت اجتماعی باشد، اخلاق یا فرهنگ مشارکت محسوب می گردد.
- در درونی کردن میزان تعهد و پایبندی به ارزش ها و هنجارها بسیار قوی و استوار است. در هر جامعه ای ارزش ها و هنجارهایی در رابطه با مشارکت اجتماعی و فرهنگی وجود دارد. به میزانی که این هنجارها در جریان جامعه پذیری سازمانی و تعامل افراد با هم در آن ها درونی شود میزان پایبندی به هنجارهای مشارکت مدنی بیشتر خواهد بود. (اورنسون، ۱۳۶۹: ۳۲ به نقل از محسنی ۱۳۸۰)

● درونی شدن هنجارهای دانشگاهی در اجتماع علمی ایران در وضعیت مناسبی قرار ندارد!

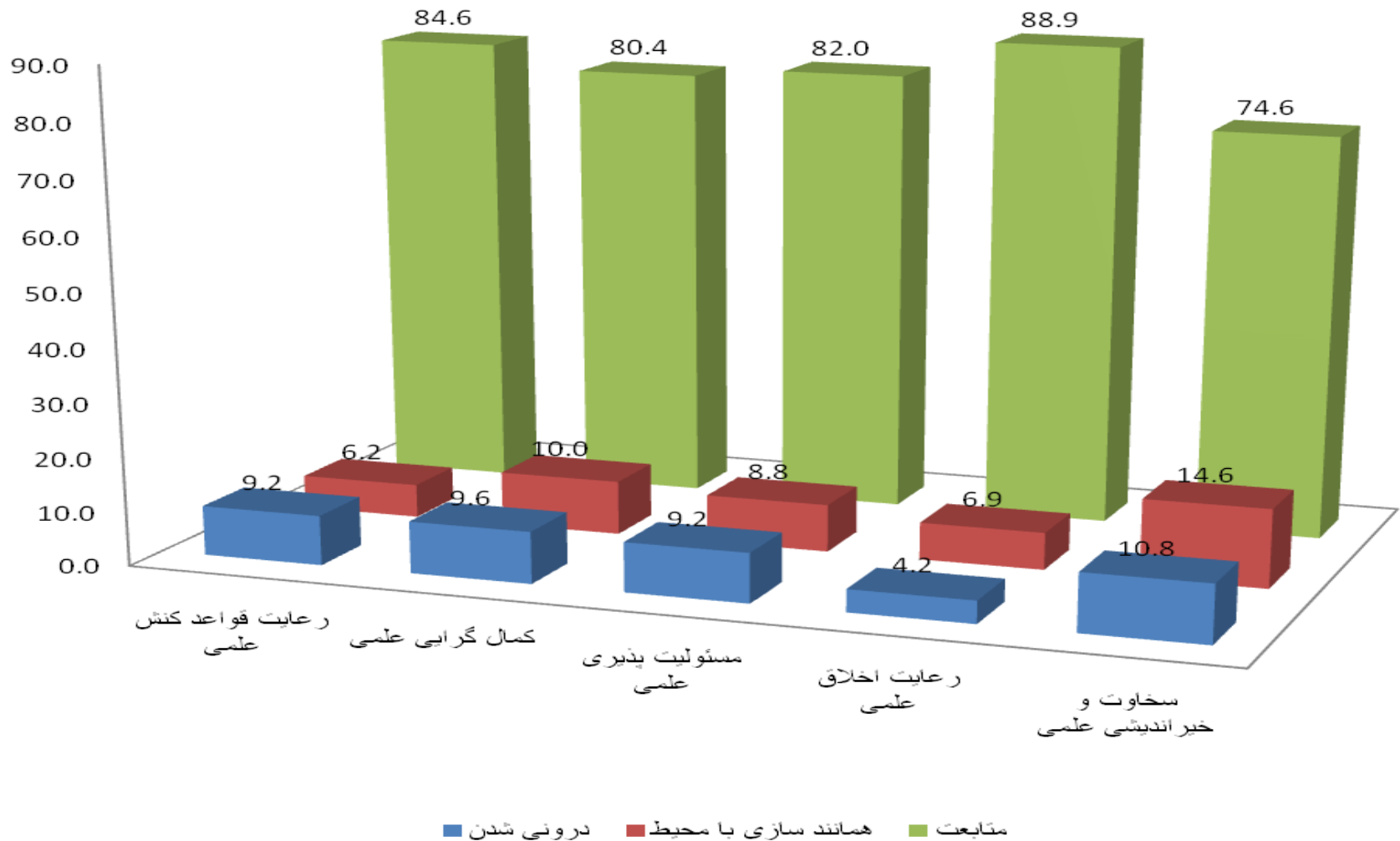
● بطوریکه در یک جمع بندی کلی بر اساس نظریه نفوذ اجتماعی اورنسون می توان بیان داشت به طور میانگین:

● 83.3 درصد دانشجویان دکتری مطالعه شده در ارتباط با هنجارهای دانشگاهی در سطح متابعت Compliance قرار دارند،

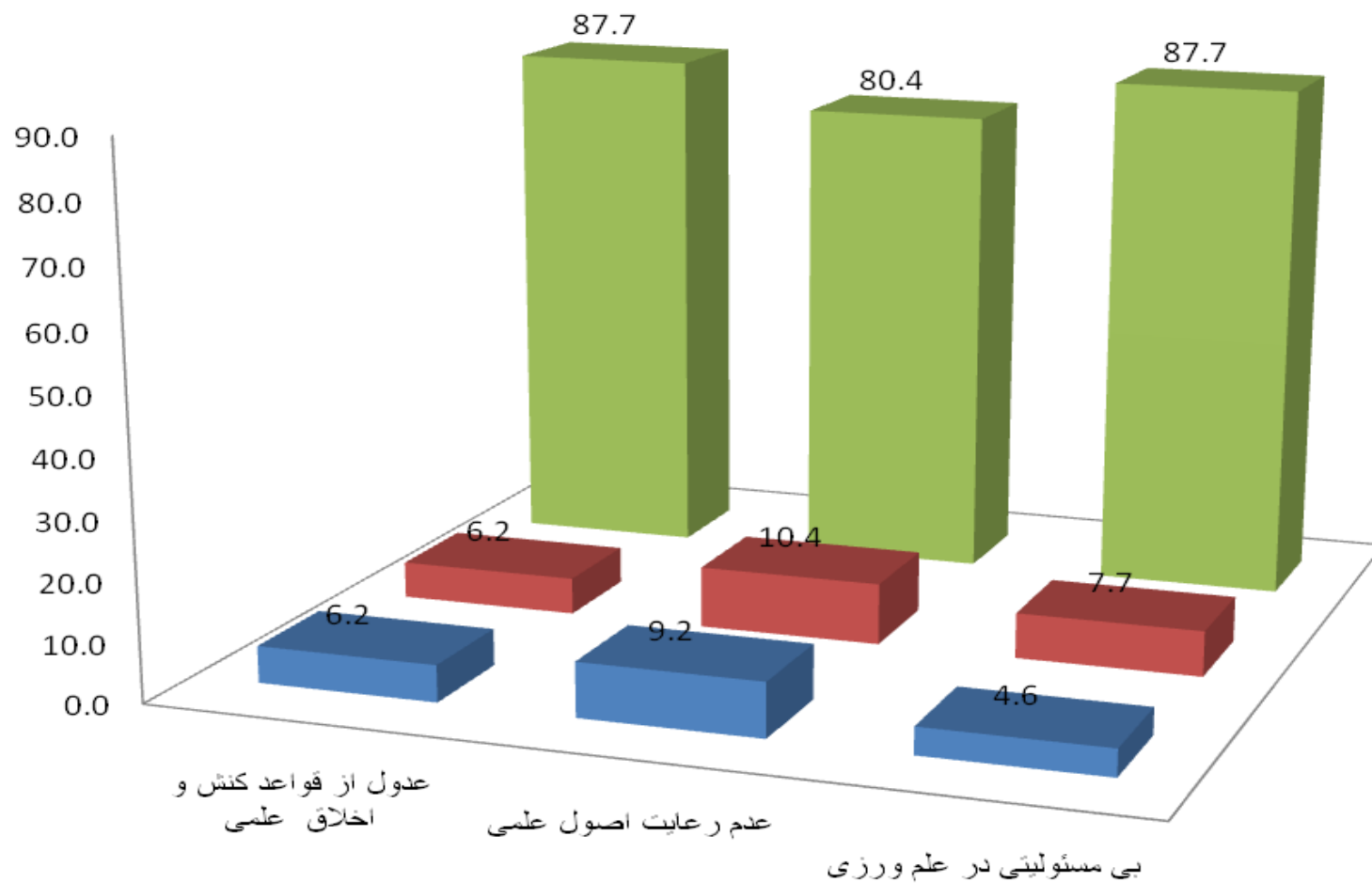
● 8.9 درصد در سطح همانند سازی Identification ،

● و 7.9 درصد در سطح درونی کردن Internalization ارزش ها و هنجارهای دانشگاهی و عدم تبعیت از ضدهنجارهای دانشگاهی قرار دارند.

نمودار ۱-۵: سطوح نفوذ اجتماعی تبعیت از هنجارهای دانشگاهی

نمودار ۲-۵: سطوح نفوذ اجتماعی عدم تبعیت از ضدهنجارهای دانشگاهی

■ درونی شدن ■ همانند سازی با محیط ■ متابعت

عوامل موثر بر درونی شدن هنجارها

- به عنوان نتیجه گیری نهایی، یافته های بدست آمده بر اساس میانگین ضرایب تبیین هر یک از مدل ها به تفکیک چهار عامل عمده شامل عوامل تقویت کننده، تضعیف کننده، فرصت ها و تهدید کننده ها و گروه های 7 گانه مقیاس ها نشان می دهد که:

- عوامل تضعیف کننده شامل **مسائل و چالش های محیط علمی** با میانگین ضرایب همبستگی چندگانه 21.2 بیشترین تاثیر را بر کنش هنجاری و ضد هنجاری دانشجویان و محیط آموزشی و به تبع آن مانع عمده بر سر راه درونی شدن هنجارهای دانشگاهی می باشند.

- در مرحله دوم عوامل تهدیدکننده و تنگناها شامل **نگرانی ها و مشکلات دانشجویان در دوره دکتری و احساس بیگانگی در محیط آموزشی** با میانگین ضرایب همبستگی چندگانه 17.3

- در مرحله سوم عوامل تقویت کننده شامل **تعاملات درونی اعضای محیط علمی و اثربخشی دانشگاه و تجربیات علمی و عملی دانشجویان** با میانگین ضرایب همبستگی چندگانه 13.3

- در مرحله چهارم عوامل فرصت آفرین شامل **برنامه های گروه آموزشی** با میانگین ضرایب همبستگی چندگانه 12 قرار گرفته است.

● متغیرهای 7 گانه زیر به تفکیک بالاترین میانگین ضرایب
تبیین کنش هنجاری و ضدهنجاری دانشجویان عبارتند از:

● مسائل و چالش های محیط علمی با میانگین ضرایب تبیین
21.4

● تجربیات علمی و عملی دانشجویان با میانگین ضرایب تبیین
20.5

● احساس بیگانگی در بین دانشجویان با میانگین ضرایب تبیین
20.2

● اثربخشی دانشگاه با میانگین ضرایب تبیین 19.9

● نگرانی ها و مشکلات دانشجویان در دوره دکتری با میانگین
ضرایب تبیین 17.4

● تعاملات درونی اعضای محیط علمی با میانگین ضرایب تبیین
15.4

● برنامه های گروه آموزشی میانگین با ضرایب تبیین 15

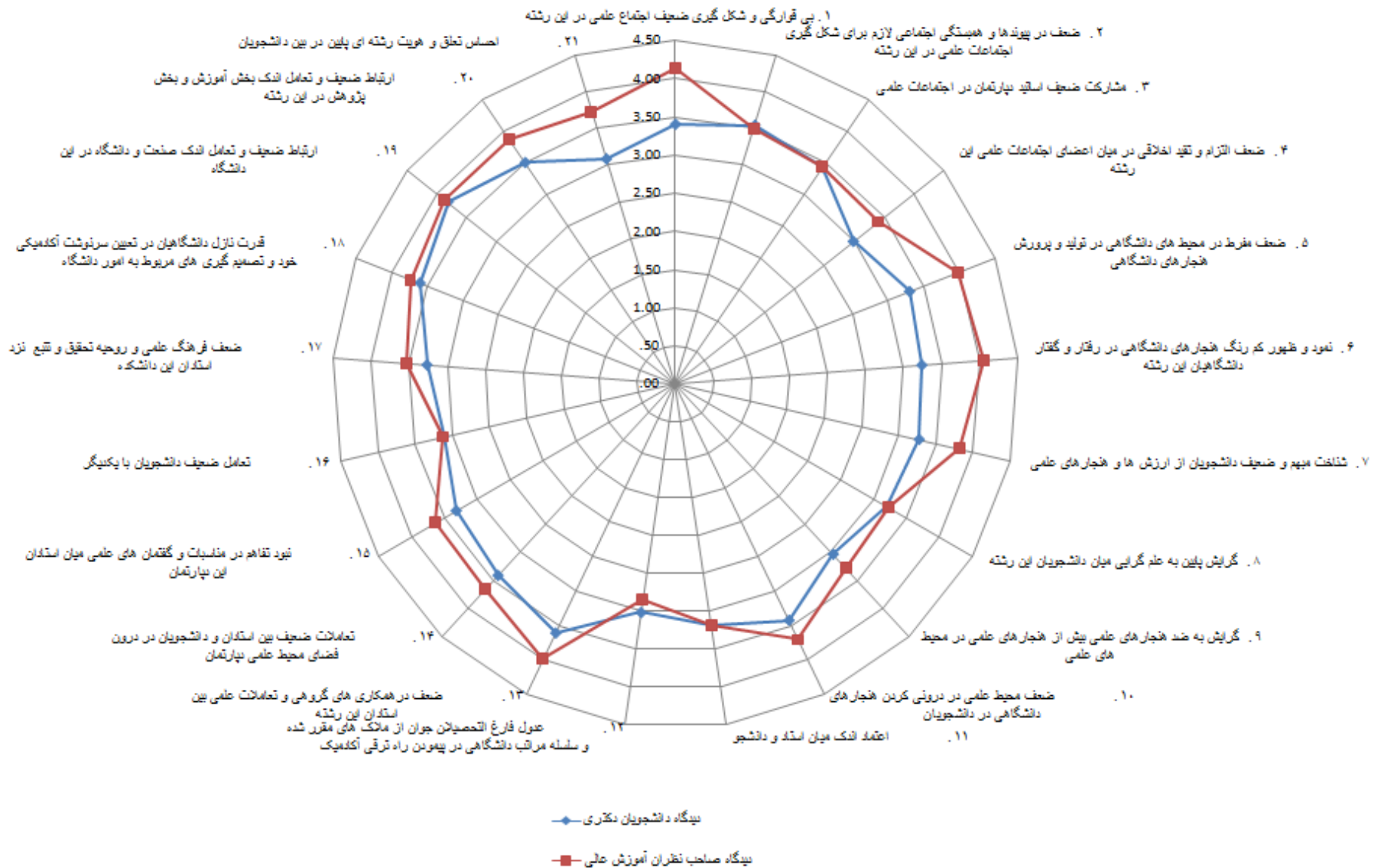
از نظر صاحب نظران آموزش عالی ۱۰ مورد از مهمترین مسائل و چالش های محیط علمی در جامعه ایران عبارتند از :

- بی قوارگی و شکل گیری ضعیف اجتماع علمی
- نمود و ظهور کم رنگ هنجارهای دانشگاهی در رفتار و گفتار دانشگاهیان
- ضعف مفرط در محیط های دانشگاهی در تولید و پرورش هنجارهای دانشگاهی
- ضعف در همکاری های گروهی و تعاملات علمی بین استادان
- ارتباط ضعیف و تعامل اندک صنعت و دانشگاه
- ارتباط ضعیف و تعامل اندک بخش آموزش و بخش پژوهش
- شناخت مبهم و ضعیف دانشجویان از ارزش ها و هنجارهای علمی
- قدرت نازل دانشگاهیان در تعیین سرنوشت آکادمیکی خود و تصمیم گیری های مربوط به امور دانشگاه
- ضعف محیط علمی در درونی کردن هنجارهای دانشگاهی در دانشجویان
- احساس تعلق و هویت رشته ای پایین در بین دانشجویان

همچنین دانشجویان دکتری نیز ۱۰ مورد از مهمترین مسائل و چالش های محیط علمی خود را به شرح زیر گزارش نموده اند:

- ارتباط ضعیف و تعامل اندک صنعت و دانشگاه در این دانشگاه
- ضعف در همکاری های گروهی و تعاملات علمی بین استادان این رشته
- قدرت نازل دانشگاهیان در تعیین سرنوشت آکادمیکی خود و تصمیم گیری های مربوط به امور دانشگاه
- ضعف در پیوندها و همبستگی اجتماعی لازم برای شکل گیری اجتماعات علمی در این رشته
- ارتباط ضعیف و تعامل اندک بخش آموزش و بخش پژوهش در این رشته
- ضعف محیط علمی در درونی کردن هنجارهای دانشگاهی در دانشجویان
- تعاملات ضعیف بین استادان و دانشجویان در درون فضای محیط علمی دپارتمان
- مشارکت ضعیف اساتید دپارتمان در اجتماعات علمی
- بی قوارگی و شکل گیری ضعیف اجتماع علمی در این رشته
- نبود تفاهم در مناسبات و گفتمان های علمی میان استادان این دپارتمان

بررسی تطبیقی مسائل و چالش های محیط علمی در ایران به تفکیک دیدگاه دانشجویان دکتری و صاحب نظران آموزش عالی ایران

● در مرحله دوم تجربیات علمی و عملی دانشجویان با میانگین ضرایب تبیین 20.5 قرار دارد.

● این یافته نشانگر این است که داشتن شغل متناسب با تخصص حرفه ای دانشجویان به عنوان تنظیم کننده کنش های هنجاری عمل می کند و هماهنگی بین دانش و تجربه احساس معنی داری به دانشجو داده و رضایت او را از عملکرد محیط علمی افزایش می دهد. این عامل در تقویت کنش هنجاری دانشجویان تاثیر به سزایی دارد.

در مرحله سوم احساس بیگانگی در بین دانشجویان با میانگین ضرایب تبیین 20.2 قرار گرفته است. مفاهیم اصلی تعریف کننده احساس فتور و درماندگی به ترتیب بالاترین میانگین بدست آمده عبارتند از:

- 1- اگر فرصتی به من دست بدهد از این مملکت می روم.
- 2- در دوره دکتری به من احساس سرخوردگی دست داده است.
- 3- به دلیل مشکلات دوره دکتری من دچار افسردگی شده ام.
- 4- برای رفع مشکلات خود در این دوره احساس ناتوانی می کنم.

در مرحله چهارم اثربخشی دانشگاه با میانگین ضرایب تبیین 19.9 قرار دارد.

در مرحله پنجم نگرانی ها و مشکلات دانشجویان در دوره دکتری با میانگین ضرایب تبیین 17.4 قرار دارد.

مشکلات مالی و نگرانی از آینده شغلی و موانع ساختاری و فرایندی انجام تحقیق به شرح زیر از جمله مهمترین نگرانی های دانشجویان می باشد که بیش از 80 درصد دانشجویان دکتری با آن دست به گریبان هستند 1- عدم حمایت کافی از دانشجویان دوره دکتری

2- اهمیت و ارزش گذاری پایین فعالیت علمی در ایران

3- مشکلات مالی در اداره زندگی

4- عقب ماندگی علمی دانشگاه های ایران از پیشرفت های علم در خارج از کشور در این رشته

5- نامشخص بودن آینده وضعیت شغلی و کاری

6- مشکلات مربوط به تأمین هزینه های مربوط به انجام دادن رساله دکتری

در مطالعه (مرجائی ۱۳۹۰) از ۳۹ الگو و سرمشق نظری حاکم بر دیپارتمان های دانشگاه تهران، دانشجویان مورد مطالعه، ۵ موردی را که در دانشگاه تهران بیش از سایر موارد شایع است را به ترتیب بالاترین ترین وضعیت شیوع (میانگین بالا) به شرح زیر معرفی نموده اند:

میانگین شایع ترین الگوها و سرمشق های آموزشی حاکم بر دیپارتمان های دانشگاه تهران

- 3.61 ۱. در دیپارتمان ما بر روابط عمودی و سلسله مراتبی تأکید می شود.
- 3.49 ۲. در دیپارتمان ما بر روابط «استاد-شاگردی» تأکید می شود.
- 3.38 ۳. در دیپارتمان ما بر ارزش های منفعت طلبانه تأکید می شود.
- 3.28 ۴. در دیپارتمان ما استاد و دانشجو در حالت مشارکت انفعالی قرار دارند.
- 3.22 ۵. در دیپارتمان ما چینش فضا این گونه است: دانشجو= کتاب خوان و دانشجو= شنونده

سرمشق های آموزشی که در دپارتمان های دانشگاه تهران از نظر دانشجویان
دکتری ضعیف بوده و کم شیوع دارد به ترتیب پایین ترین وضعیت شیوع
(میانگین کم) عبارتند از:

میانگین	کم شایع ترین الگوها و سرمشق های آموزشی حاکم بر دپارتمان های دانشگاه تهران
2.5801	۱. در دپارتمان ما روابط افقی برابر میان استاد و دانشجو بر قرار است.
2.6261	۲. در دپارتمان ما از غرض ورزی پرهیز می شود.
2.7149	۳. در دپارتمان ما چینش فضا این گونه است: دانشجو= نویسنده و دانشجو= گوینده
2.7300	۴. در دپارتمان ما پاسخگو بودن یک اصل است.
2.7316	۵. در دپارتمان ما استاد= پرورش دهنده روحیه پرسشگری و نقادی است.
2.7542	۶. در دپارتمان ما صراحت کلام وجود دارد.
2.7857	۷. در دپارتمان ما بر آزادی علمی مبتنی بر لیبرالیزم تأکید می شود.
2.8363	۸. در دپارتمان ما بر عمل گرایی و پراگماتیسم تأکید می شود.
2.8511	۹. در دپارتمان ما استقلال ذهنی وجود دارد.

ادامه سرمشق های آموزشی کم شایع در محیط آموزشی دانشگاه

- 2.8936 ۱۰. در دپارتمان ما بر رشد بصیرت فردی و آگاهی دانشجویان تأکید می شود.
- 2.8970 ۱۱. در دپارتمان ما استاد=راهنما و حمایت کننده است.
- 2.9017 ۱۲. در دپارتمان ما افراد به بحث و گفتگو در فضایی نسبتاً برابر - از نظر اجتماعی- تشویق می شوند.
- 2.9021 ۱۳. در دپارتمان ما بر جهت یابی فردی و توانایی های فردی دانشجویان تأکید می شود.
- 2.9021 ۱۴. در دپارتمان ما بر بحث، چالش و استدلال تأکید می شود.
- 2.9052 ۱۵. در دپارتمان ما بر ارزیابی انتقادی تأکید می شود.

بحث کارگاهی (۳) در کارگاه:

ارزیابی وضعیت دانشگاه در خصوص اخلاق حرفه ای

پیشنهادات و راهکارهایی برای

نهادینه کردن منش اخلاقی در دانشجویان

پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها

۱. آموزش و ترویج هنجارهای دانشگاهی، مفاد آیین نامه ها و منشورهای اخلاقی:
 - کمبود آموزش اخلاق پژوهشی: عدم اطلاع کافی پژوهشگران، اساتید و دانشجویان.
 - آموزش مستمر اخلاق حرفه‌ای: برگزاری دوره‌های آموزشی.
۲. ایجاد فضای پژوهشی مناسب:
 - فشار برای انتشار سریع تر: انگیزه برای تخلفات علمی.
۳. به رسمیت شناختن حقوق مالکیت فکری:
 - عدم رعایت حقوق مالکیت فکری: استفاده ناآگاهانه از نتایج دیگران.
۴. تقویت آیین نامه های پیشگیری و نقش کمیته ها و دروازه بانان علم:
 - فقدان سیاست‌های سختگیرانه: عدم تبعیت از هنجارهای دانشگاهی.
 - تدوین قوانین و مقررات داخلی: ایجاد مقررات سختگیرانه.
۵. تامین زیرساخت های پژوهشی همانند گرنت و امکانات و ...
۶. تکمیل کادر هیئت علمی بر اساس شایستگی های علمی و تقویت منش استادی
۷. جذب دانشجویان بر اساس علایق و امکانات مناسب از جمله فرصت های دستیاری
۸. تقویت اجتماعات علمی اساتید و دانشجویان
۹. توسعه ارتباطات بین المللی و حضور اساتید و دانشجویان در مجامع دانشگاهی پیشرفته
 - آشنایی با استانداردهای جهانی: پایبندی به استانداردهای بین‌المللی.
۱۰. استقرار نظام دانشگاه پژوهی، رصد و پایش وضعیت در دانشگاه و برنامه ریزی دانشگاهی

نهادینه کردن منش اخلاقی در دانشجویان توسط اساتید

1. روش مستقیم شناختی: تبیین هنجارهای دانشگاهی
2. روش نیمه مستقیم شناختی: بحث و گفتگو
3. روش غیر مستقیم شناختی: الگوپردازی عملی
4. روش مستقیم گرایشی: تشویق رفتارهای حرفه ای
5. روش نیمه مستقیم گرایشی: تاکید بر شخصیت های اخلاقی از طریق بیان تجربیات
6. روش غیر مستقیم گرایشی: الگوپردازی عملی و منش استادی
7. روش مستقیم ارادی: توصیه به انجام رفتارهای حرفه ای و ایفای نقش دروازه بانی در ارزیابی علمی
8. روش نیمه مستقیم ارادی: بکارگیری افراد در قالب دستیاری در طرح های پژوهشی
9. روش غیر مستقیم ارادی: بسترسازی برای فعالیت دانشجویان و اساتید جوان در اجتماعات علمی

جمع بندی و ارزیابی کارگاه

با تشکر از حضور گرم و صمیمی اساتید محترم
و حضار ارجمند

● پایان